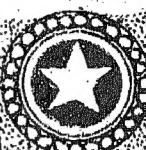

M.A.LIBRARY, A.M.U.

PE13639

شنوات عربی

نقد وجود از تو و خاک از همه
من که انا الحق زخم آن هم قوی
ز یورشبه تو محالیت
دیدم علم تو بکنه تو باز
علیم تو حیران تماشا می تو
حیرت از آن دید و نماند بهم
معنی از اوصاف تو کوتاه دست
عبر و کافور بهم دوشن سایی
شاه باغ از تو مطهر باهی
علی لب را تو دهمی رنگ لب

ای همه عین تو پاک از همه
چشمه هستی دو عالم تولی
نغمه طراز چمن و صدف است
در بر هستی تو هستی محباز
ذات تو مفتون اثرهای تو
حسن تو در حبلوه فروشی علم
صورت از آوازه وجود تو مست
از تو بود روز و شب الفت گرای
قصر بهار از تو منزه اساس
ینی زلف از تو پذیرد شکست

طبع تحسّل ز تو آرا گیسر
عقل سب از تو کاسد متاع
طبع سرود از تو بر داشتاش
ز گیسر شهبلاست ز جام توست
دست بلا از تو گراید بخون
شاه ایمان ز تو بس و سفید
کیسه بری را طبع داد
سینه حصار غم دل کرده
رہبر کوئے تو عبودیت است
بودی اگر همچو تویی در وجود
حسن عبودیت شتی خیال
یافتد ری مایہ از زندگی
وہ کہ بریں طائفہ ناتمام
کون و مکان طے کن و بگذار علم
آنچہ بآن حاملہ است آسمان
ز رد کن ایس نہ چمن نمازہ را
ہفت تہ روز طیراں بازوار

گوش تغافل ز تو زریق پذیر
عشق بزم تو پریشان سماع
سینہ شیون ز تو جوید خراش
طرف کلمہ زان بر عونت شکست
روئے حیا از تو بود لاله گوں
کفر سیہ وز تو مست اُمید
خشک لبی را بورع داد
میکشدم درد و حجل کرده
تاج صفات تو اُلویت است
پیش تو بُردی بعبادت سجد
کس چہ شمار دہد زوال جلال
یا چشماں چاشنی بندگی
لطف حرامست و یاست حرام
باز بر سبب عمل را بسلام
باز بصلب عدش کن نہال
سر دکن آہنگ شش آوازہ را
مرغ اثر شان عدم آوازدار

سنگ برین ششیدشه سیاه زن
 دشنه بهرام بر آرا دعت لاف
 انجمن مهر بدوب از ضیا
 آینه صبح منور و بر بشام
 تیر فنار از کماں ده کساد
 شمع میجا بره باو نه
 نقش نمود از ورق ظن بشوی
 برگ اجابت ز دعا و آستان
 جلوه معنی ز صور باز گیر
 تا کن دایس ز مرز هرشت خس
 مستی و کیفیت مستی توئی
 حسن ترا بر تو حلال است ناز
 در حرم ناز تو محرم تو بس
 ای همه لب تشنه نسرا تو
 شاه نشینان ملول تو سیم
 زهر غم و شهد طرب نعمت است
 منت جاوید تو بر حبان ما

شمع شفق ششیده در آب زن
 سینه دستور فلکات بر شکاف
 دست شفق نسیب ز بشو از حنا
 دین و تن شیر و افکن با هم
 شعله قلم کن بر تیغ باد
 مهر فنار لب ایجا و نه
 چهره روح از عرق تن بشوی
 رایحه کل ز صبا و آستان
 در ره وحدت روش ناز گیر
 کای تو سزاوار بهشتی و بس
 هستی و از زنده هستی توئی
 ناز ترا هم ز تو شاید نیاز
 جلوه بخود کن که ترا هم تو بس
 برگ رضا بر ده بستان تو
 نامزد و دوست بول تو سیم
 هر چه دهی مایه صدمت است
 نور تو در سینه ایجان ما

سینه عرفی حرمم را از تو
 مرسم این زحمت کهن و بسیار
 لے تو با مرز شش آلوده ما
 رحمت تو کعبه طاعت نماز
 لطیف تو دلال متاع گناه
 منفعلیم از عمل ناسزا
 راستی از ریاضت مبار
 تا ابد از معصیت آزارم ده
 بگذر از من معصیت بجایاب
 سن که در بخاندن بازوئے تو
 و رکعت میزنم بر دهاں
 چشم و دل گرسنه چشمان تو
 آنچه جان می سوزم آنم بده
 صاف امیدم بلب بیم ریز
 کلام مرا شہد عبادت بخش
 شہسپر جبریل نیایدم بده
 در حرم عشق درون آورم

کبک دلش زخمی شہساز تو
 درد پذیرنده و ناسور باد
 وے تو بعضی خواری و آسوده ما
 عفو تو شاططه عصیاں طراز
 علم تو نشانده غضب راتباه
 گر همه نیکست پریشان زنا
 بندگی از نسبت با شرمسار
 حوصله صفا من این شرم ده
 هم گنہم نیست شرم تو اب
 به که بنا ششم بتر از وے تو
 تا بختایم لب خواہش نشان
 سیر نکر و نذر احسان تو
 بر تر از ان نیز عنا نم بده
 گرد مرا در ره تسلیم ریز
 چون چشم فہم حلاوت بخش
 راہ بختوت کہ رازم بده
 شیفته دست برون آورم

این گل پژمرده که از باغ جود
 رایحه عطس و فایش برده
 تا بد ما غی که رساند نسیم
 نشانه توحید در آید بجوش
 لے تو شمارنده بدست نوید
 بحر عطائے توجوا هر شمار
 منع لبسم کن ز سر و طلب
 تا طلبم و اے که دل خوکنم
 از نفس این نفس بشوئیم به
 طره خواهش برضالشکنیم
 عرقی ازین نفس زنی شرم دار
 مصلحت کار چه دانیم ما
 آدمی ایچ ترا از ایچ کیت
 دیدی اگر مصلحت در عدم
 مصلحت ما و گرے دیده است

دست بدست آوریش در وجود
 گوشه دستار رضایش برده
 غش کند اندیشه امید و بیم
 مستی جاوید بزايد نهوش
 برگ و بر مرز عباے امید
 بے اثر باد طلب موجزار
 تا نزد نفسم دور از ادب
 خواهشم آموخته چوں کغم
 حرف ادب سوز بگوئیم به
 بال و پر مرغ و عابشکنیم
 عهد طلب بشکن دل گرم دار
 تخم تمنا چه فشانیم ما
 تا کند اندیشه از بهر زیست
 بر اثر آں زدی اکنون قدم
 او بکند هر چه پندیده است

شادم از و گر غم و گر شادی است

معنی این بندگی آزادی است

ایضاً تثنوی عربی

اے طلبت چشمہ امید ما
کنج طلب زیر قدم سودہ ایم
ہم نفسم چشمہ کشائے طلب
نیت ادب روی زرہ یافتن
ما عدم و ذات تو عین وجود
از عدم آرائش ما کردہ
سود و زیاں زین گہر آنسویت
نے غلط این نغمہ نہ آئین بود
گرچہ درونیم بربج عدم
نسبت این کنج بکاری درست
نسبت این کنج بتہمیراست
گر خرفی از تو شود نور یاب
این گہر از نور عطاس بر فروز
برگ و بر باغ فتوح سم بدہ
ضعف چہ ضعفی کہ ز جیم نزار

ذوق فروشش غم جاوید ما
وز طلب گنج نیا سودہ ایم
ہم طلبم عنایہ سای ادب
ورنہ کہ داند بتورہ یافتن
دست عدم کے دہستی کشود
گوہری از ماسیج برآوردہ
وائے برین دانہ کہ بے جوہرست
نغمہ زن یاس برون بین بود
نسبت کنج از لی نیت کم
در غم آرائش این گوہرست
زیبیدہ این گہر بے بہارست
خندہ زند بر گہر آفتاب
برقع مستورہ نسبت بوز
ضعف تن و قوت روح مدہ
سایہ سیرغ کھنم آشکار

اگر بضمیمم نهند اندیشه پاک
 و رب فشار دت درم در دلم
 شمع حیا چون بدل آرم درون
 چون بضمیمم بپرد مرغ راز
 مرغ سکون رزم کند از دایم
 جلوه بسراج معانی کنم
 طایر معنی کند از باغ جان
 وصل تو ام رهن ایماں شود
 این زیر اندوده بنه در گداز
 تا بگر چشم تماشا کس ما
 از ثمرات تو محمد کی است
 اندکی اما گل مقصود دوست
 اندکی از میوه این بوستان
 حوصله در لذت او نارسست
 وائے که در باغ تو این مرغ دون
 گوپر جبریلی و گلزار حال
 میکده بر از شود مشربم

پا ز گرانیم غنیمت بد ز جاے
 گرد و ازان تحت ثری منزل
 از همه سو نوروی افتد بروں
 از طیر انم شود آں دشت باز
 شهپر جبریل شود کام من
 در آرنی چرب دانی کنم
 بر سر مجنون دلم آشیان
 هر سر مویم صنمستان شود
 سکه اصلیش بران نر باز
 اسم تو بر لوح مساکے ما
 دین نثار از باغ تو بل اندکیت
 اشت بهشت از نفس مشکبوست
 است گلو گیسر همه دوستان
 حوصله سنجان ترا این بهت
 نغمه شائسته نریزد بروں
 تا بجشائیم بهوای تو بال
 نغمه متانه کشاید لبسم

باز شود قفل زبان بستگی رحمت خود بر دل عرفی کمار شام اجل کز در جهان بگذرد از نفسش دور مکن جو در را مژده گلزار محسند بده برگ ره از دین محسند بده	ز مژده سنجید لب شایستگی ککش بکشمش دیو از دوازده وز عدم آبا و جهان بگذرد نور شهادت بده ایس و دور را برگ ره از دین محسند بده
---	--

ایضاً مثنوی عربی

بوسه اول که کلید اثر در گهر افشانی کج آفرین گشت محیط از لی موج دار گرنه درش خیمه باصل زدی چون تسلیم صنع تحکمت نمود دائره را نقطه آغاز گشت والده عالم هستی منبرش کز پے آرامش او در وجود آنچه ازل گوشه مهدوی است آنکه نقیض آید و برهان طلب	زد بدر گنج بدایع گهر بود محمد گهر او لیس تا گهر وے فگند بر کنار موج قدم کے بساع آمدی در رستم دائره هست بود باز بو تو دائره را یاد گشت بود ز بستاین عدم شیر نوش جنبش مهدش زید الله بود واچھے ابد توشه عهد وے است کنت نبیا کنش مهرب
---	--

صورت او حسرم معنی نژند
 سینه و درواز نفس مست بخش
 روی دل از شربت جان یافته
 جو بد ریوزۀ احسان او
 متکلف ز او پی اتحاد
 گوهر بخینه منع ازل
 شمع مروت نوی افروخته
 در چمن روضه لطف ازل
 صید زبون روی ازل امگاه
 سنبل بنشایش از و تانباک
 ز و پنج شرع گراں مایه طرز
 سینه او عینک عین الیقین
 نور وفا از نفس عهد او
 چشمه حیوان نمی از کوزه اش
 حسن وی آرایش مرآت عشق
 دوستیش دل طلب سینه دوست
 خذه او مرسم داغ شکر

هم غم و هم شادی از و سر بلند
 از لب اندوه تبسم سر و ش
 آب لب از خشک لبی تافت
 لطف ازل مایه خوان او
 عهد ازل را کره بی کشاد
 روشنی دیده علم و عمل
 آتش خشمش دل خود سوخته
 رحمت او دوام کشتای اهل
 نامه آزادی اهل گناه
 لاله آموزش از و آنباک
 جامه لولاک بهر و تنگ و زر
 گیسویش آرایش جبل المیت
 بیع مشافی بگشاید او
 کوثر و تسنیم بدریوزۀ اش
 خاک درش مست مناجات عشق
 حبس او جوهر آئینه دوست
 گریه او شب نیم بارغ اثر

علم وے اندازہ آثار دوست
 رفعت او عالم مسلح فرش
 لذت ناموس دل از داغ اوست
 روئے وضو شسته بآب ادب
 ازار فی شوق وی آبتن است
 چوں اثر لطف حکیم ازل
 دار وے هر در که نوشت خواند
 حقه معجون ادب دور بود
 در بر این شمع شبستان غیب
 روح ایس با همه فرزانیگی
 راز گشایندہ عجب و مہر
 شمع وصالش نواں بر فروخت
 ظیل الہیت ولی ظل زداے
 سایہ آں نور کہ بے سایہ است
 مایہ تقدیر بدست وے است
 اگر بکشاید عدم صید بند
 و بر بر نقص عدم از عدم

حیرت اوزیور ویدارد دوست
 سایہ تحت انتریش تاج عرش
 فصل بہار ادب از بلخ اوست
 طاعت او سلسلہ تاب ادب
 لیک ادب بندہ زادن است
 ساخت شفا خانہ علم و عمل
 جملہ بر بخور دلاں بر فشانند
 زان لب موسیٰ ارنی سنج بود
 ایس ہنسہ افرورنگد ازندہ عجب
 زد علم دعویٰ پر و انگی
 گفت کہ اے بے ادب آہستہ تر
 سایہ کہ پر و انگیش کرد سوخت
 سایہ نورست وے نور زلے
 نور دریں سایہ تہی مایہ است
 امر قضا میل پرست دے است
 انجہ نہ واجب بجهد از کمند
 ممکن واجب نشناسی زاسم

<p> در ازلیست ممتیست نه شود در بر او دست ادب سینه بوس بالش مملو ز پر جب سربیل می شمرد مفتی عذرت حرام کز قدش بوس ادب دور بود بانگ همی زد که در دل تخرم هیچ محابا ز دلیریت نیست بے ادبی چون تو بغا لم مباد بے ادبی را فلک آوازه کن تاج سدا ز معنی معراج بر نامہ معراج طرازی کنیم </p>	<p> چون نظر عقل ممیت نه شود صیت جلالتش زده بر عرش کس تخته گش بالش وحی جلیل بوس لب عرش بران زیر کام محرم آن پرده مستور بود لیک برو پردگی آن مقام عربی ازین زمزمه سریت نیست نعت سرائی ز لبست کم مباد هان جگر زمزمه را تازه کن بر در معنی سربے تاج بر تا دل اندیشه گذازی کنیم </p>
---	---

ایضاً شعری فی بیان معراج

<p> خلوتیان حرم کبریا کای تو بشارت بر سلطانین مرده بآرالش اسلام بر تا زنده ناگه از اغوشش خواب </p>	<p> ساعتی اندوده هنوز عطا مرده رسانند بروج الالین کوس بشارت یلب بام بر زرم ببالین و اندر شتاب </p>
---	---

ہاں مکنی کر پیسے پیدا ریش
 و مبدم آ آستہ بران باغ جان
 کز اثر بوسے کہ دانہ چہ پوست
 چوں مژدہ را نیسم کشادی ہر
 عرض سلامی بدہ از ما بدوست
 بلبل و جی بہتر نم در آے
 بر سر ہر قزو کہ ناز در سخن
 دانگہ ازین شیوہ غناں بازش
 بانفس گرم بخوش و بکوے
 امرچنین است زجاں آفریں
 بس ز تو ایں زمزمہ چوں سرزند
 پیش بر ایں مرکب گردوں شتا
 غاشیہ بردوش بیاد در غناں
 روح ایں برگ بشارت گرفت
 کرو و دایع فلک لاجورد
 سایہ طوبی طلبید از بہشت
 دانگہ از اں غالیہ گون تار و پود

لب بخشائی بطلبگار ریش
 و امن ریحان عطا میفتاں
 خود بکشتاید مژدہ خواب و دوست
 دیدہ او عرض سواد دی دہ
 زانگہ سلامی چو توئی ننگاوست
 بر چہنیش ہر چہ تو اں می سراے
 پیش رو نعت سراے بکن
 رخت آبارا نگہ را از گرش
 خیز کہ از دکن دت جہنت وجے
 کز قدمت عرش شود بوسہ چہیں
 خیز و دامن ببیان برزند
 ترک ادب کردہ بگیش کاب
 باز ماں از جگوش تا تو اں
 بال بہم بر زد و رخصت گرفت
 قاعدہ مژدہ بری پیشہ کرد
 مردک دیدہ بچوراں نوست
 یافت کیے نقرہ سر سبز گبود

ز آل بطبر از پیش عینین
تا نهند ویده آلوده باز
بیک ز کاش چو بود بوسه گیر
بس که بزینت گریش میل بود
نوری مازان صبح جبین برگرفت
چون رهش آراست زهر برگ و ساز
دا و بهنجار اشارت غنال
حاریتی ز مرز آں تذرو
خانه فروشانه بر فتن شتافت
مرکب کرسی کفل عرش ساق
چون نفس اهل درون گرم رو
گرم رو شتر زو عای سیح
یک نفس اندیشه شربت فشان
گرچه مزاجش بود مسنوی
گر بوی افتد نظرش در گداز
کرد بالاب چو شد آرام یاب
آرود آسوده تر مانند رهو

بر قی افکنند بروی زین
بهره نگیرد و ز تماشای راز
برقع و سکر دازان خوش حیر
دست بآرایش دیگر کشود
سنبل شب در سمن تر گرفت
بر سر بالین و آید ناز
گشت براں باغ ترنم فشان
رقص در آه بوخت بآن تازه مشر
آستی افشان بر توسن شتافت
نام و سکر از عالم بالا براق
آه و سکر و همش سگ و ناله دو
نرم غنال تر ز کلام فصیح
گر بوی از جهل شود همنان
تب کند از حلت چاکب دی
فوت شود و جسم برنج دوار
واسن آرام و درنگ از شتاب
تا بفلک بود سر اسر خلا

جاذبه نسبت دریا کے جو
 از در این صومعه تا اوج عرش
 حرز عزیمت بعناں درمید
 بر دبید این فلک ترک از
 زو بعل گاه عطار و قدم
 زهره را مشگر حور می نژاد
 گردید این چهارم شب
 حلم و از بهر دل گنج نهاد
 مشتری آوازه وصلش شفت
 جعد منبر بر جل برفشاند
 بر قدمش تا نهیم آسمان
 راں گل چربی تغاش یافت
 ثور بروں آمده از پر و بال
 بهر سجود ره او تو امان
 چون سلطان بوسه زانشر بود
 چون اسد آن شیر زیاں را بدید
 سایه آن جعد که دل می فشاند

چشمه نور از دل ظلمت ربود
 زیر قدم عزت معراج فرش
 رشته بهر چار گهر در کشید
 بست بتوسن ز فتنه طبل باز
 باز تراشید ز جورش قلم
 از نفس عود بر آتش نهاد
 مهر سیما بسید آفتاب
 دشمنه بهرام بشهد آب داد
 گردره وے بمصلاب رفت
 گوهر وے در تہ عنبر نشانند
 ثابته و سیاره جواہر نشان
 بارمه اسحر آکشف تافت
 رفت بقربانکه عید وصال
 صد سرش از بهر سر موثر عیان
 چشمه حیوان از سیرایش کشود
 دست بدندان تحمیر گزید
 در چین سنبله سنبیل نشانند

سایه طمش جو بیس زانفتاد
 نیش ستم در دم عقرب شکست
 تا و کش از توس چنان تیز جست
 بس که بتجیل مندریس می جهانند
 حوت از آن چشمه نم آلوده شد
 از نهیمین منظره چون برگزشت
 هر که بهو دج بریش خاص بود
 یکد و قدم با قدم ریش رفت
 مرغ تمش عاشق پر و از گشت
 سدره سر سیمه ز غوغا کس نور
 ماند نه بر وجه مسافت قدم
 نیسی بهستی از آن پایه دور
 سود و زیاں مانده بطریق عدم
 از نه نابود مکان مست گشت
 پاک طبعیت ره دامن گرفت
 از حرم ایزد کس آمدند
 آن بر و شمر هم دلهای ریش

در صحن رحمت ثری رونهاد
 بر اثرش راه نخست به بست
 که جگر جدی سبک خیز جست
 شربت از دلون نوشید و راند
 وز الم تشنگی آسوده شد
 بار که عرش پر از مرده گشت
 در ره آن حسله رفاص بود
 تا بدرع ستر جنین پیش رفت
 بر اثر روح سبک تاز گشت
 غوطه زان عرش بدریا کس نور
 زان سوئے هستی و برون از عدم
 وز قدم نور لب سایه دور
 هستی خود هشته در اول قدم
 شعله بازار جهت پست گشت
 مرغ تن افتاد و طبلیدن گرفت
 کای گهر گنج الهی در آ
 عروم در و ل کرد ادب پیش رفت

رعشه بر اندام زتاب هوا
رفت و بپوسید لبکستان
برگ روش زان سوے درگاه ما
بافسی از دل خود گرم تر
بنده نوازانه جوابش گفت
عجز فشان رفت بنزدیکت همد
چهره بران دزوه و ناسودنے
لیک چو در وصل نگنجد حجاب
لیلی خود دید و بے غمزدید
دیدنی از چشم و تماشا بری
صاف شراب از لی در کشید
با همه مستی ز من لطف دوست
آنکه بود آتش اما بنام
مرحمت عام بچو شش آتش
دل جواد دست نشان حیا
هر ضحی که طلبش رود خود
مهری آورد نسرا در و ما

شسته قد مها بگلآب حیا
رفت بهترگان زورش کرد جا
کام ادب در جسم شاه ماند
کرد سلمی ز ادب نرم تر
تا بر مندرش از سرم رفت
عزت ادبست آں دزده عهد
هر سرمودیده و بخشودنی
یافت در دیت چمن دیده آب
زانچه تماشا توان خسروید
لیک سرپا بهماشاگری
نوشی از آل لب که نگویاشنید
داشت بیاد آنکه از آل سوجست
آنکه برو امتی و حسن حرام
مرغ شفاعت بحسروش آیدش
لب جو اثر غوطه ز زمان در دعا
بوس اجابت ز لبش در ربود
زبل گنه پاک شد از گرد ما

حقیقت تحقیق بی
لئے درگاہِ قادری
مقامِ توحید

خالد بن الوليد

معصیت با همه آسوده کرد
 ز مزمنه آنجسین کبریا
 وه که سرایمه شد اندیشه ام
 عرفی ازین دزوه بیا پرست از
 طبع بے بے ادبی می کند
 بے ادبی را گهر افروز گشت
 اے سخن کام زن ابج عرش
 باز بس آقا قدمت ریش نیست
 درخور اندازد عنان نرم دار
 مصلحت اینست که مانی بجای
 چون شد دیں تحفه خلوت گرفت
 روبرو آورد و سبکبار گشت
 بسر خود چون نشست از سماع
 هر قدمی تا در آرا مگاه
 روح این سیز که دامانده بود
 بود بر آشفته نازین تیره فروش
 گرنه آن روضه ازین طرف جو

لیک هان کوش بهنر موده کرد
 بهر تو آ هسته گویم بپا
 هرزه در انیمیت در پیشه ام
 کرم عنانی تو بس در مجاز
 خلوت یزدان طلبی می کند
 بانگ بر وزن که ادب ز گشت
 بای تو بس نازک و الماس فرش
 مرتبه خاکی ازین پیش نیست
 بوسه بر اهی که دهی شرم دار
 اے قدم طبع بلضریں آه
 شد گهر افشان و اجازت گرفت
 چون بجرم رفت جنان باز گشت
 کرم ترک یافت ز وقت وداع
 معتنفی بوسه فشاندهی براه
 بوسه بهر کام بر افشانده بود
 زان طلب دوست بوشش بعرض
 تشنه پرواز بود مرغ او

دامن خدمت بیاں برزده استی افشاده برین دامگا در دم آسائشش روح الامیں عرقی اگر هست براقبت بزیں بر اثر هر و حسراج راز اگر بقای رسی آسجا بمیسر	عش در آید ز درخش سرزده بس که سبک رانده بار امگا بود برنج از حسرت آمستیں مانده نشان قدم اینک پیں گرم عقال شود و سر میدان بتا ورنه رسی خود به تمنا بمیسر
---	---

ایضاً شذوای نعت

ای نفس طبع ادب سوز شو نغمه روح الهیت ساز کن صد رشین صفت پیغمبری جوهر آینه طراز خمیسر صبرنی گوهر برار باب درد گوهر خمیسه معنی کشای جوهر آینه تنگ آشنا کوچک شد آں سنگ ستم خیز کو تاش بسایم بلکه زیر پا کس	نغمه زنی را گهر آینه سوز شو زمره نعت شه آغاز کن جوهر یاقوت را گهر جوهری شبه دس آرزوی عدم بوسه گیر برده ز بس رنج کشی آب درد جوهر آینه موی نمای گوهر آفت سنگ آشنا آں خریف در گهر آویز کو دانکه از و دیده کتم سر میسلای
---	--

آن ز چه از خون گهر رخسار
 بل که بسایم نه بکام ستم
 گوهر خود را بشکست آرمود
 یعنی اگر هست ترا گوهری
 جوهر معنی بدل تنگ ریخت
 یعنی ازاں میخ ازیں می خراش
 چون خرفش عذ گهر بوس یافت
 زانکه زو جش چو گهر با کشید
 و آن شکر تر از نور داشت
 گنج معانی بسنای خدا
 سنگ طلب کرد که بار و شکست زرد
 سنگ گوهر ترک ادب میکند
 تا گهر و تهی از رشته گشت
 بود ز بس شنه لبی خون خویش
 بس که بوشیدن خون بخت داشت
 بس که زهر زخم بدلد لای
 عرقی اگر گوهر پاکست مهت

وین ز چه در آن گهر آونجین
 زانکه بکل میکند شش از کرم
 جوهر او را بدو عالم نمود
 بشکن و از وے بنا جوهری
 گوهر صورت بره سنگ ریخت
 آن بستان این بفتان و دباش
 دبح درش منصب قانون یافت
 جای گهر تره مر جاں دید
 روضه کی شجر طور داشت
 بس که بر افتاند و بنودش سزا
 گوهر خود بشکند از آب در
 گوهر او سنگ طلب میکند
 لعل بخون جگر آغشته گشت
 فتنه شست از در مکنون خویش
 سنگ بفضادی گوهر گماشت
 بر گهرش سنگ نهاده است
 لذت و شست بر از هر شکست

گوهر خود بشکن دعوت شمار
زمرزمره اُمتی از و س برادر

ایضا مثنوی نصرت

<p>شرح گیس ان طبیعت ز تو رنج محبت بتو دل زنده است عصمت ماسایه ناموس تو تشکیک چون نفرت آبدار روئے تبسم نشاء لب کز مرز شہد تو آگاہ نیست باز چشہ تلخی لب را نبات از نفس مرگ مسجود ہد شعلہ بحیر طومر بایکس داغ طفیل تو بجانش دہند جلوہ شمشاد روان تو دید جز بہمنائے تو در بستہ اند نوح تیمم کند از خاک دیر بہرہ بجا رب کشی برگاشت</p>	<p>اے کہ تو آرائش عصمت ز تو حسن نبوت بتو زیبندہ است ناصیہ فقر زین بوس تو مرحمت چون گنہم بے شمار جوئے طرب رہ نبرد مشرب خندہ مکر سوئے تواس اُمت لب بکشا تا بر آب حیات گر لبست افوں بمداو ادہد ورنگس گر لم پر فی نفس ہر چہ سوئے است غنائش دہند باو سلیمان چو بیاعت وزید از یور نسبت ز تو بر بستہ اند اگر نہ ہدایت ز تو آید بسیر گوشہ اورنگ سلیمان گذشت</p>
---	---

باغ تر از روح این عندلیب
آپ میخاشده خاک در هست
نالش من بے تودل آشوب دهر
از حرم راز برون مانده ایم
نعت تو از آئینه ام زنگ برد
من کیم و جوهر طبعم کد ام
شوق من این بے ادبی میکند
عقل که باغ صفت از لے نشت
فیض تر از انامیس مز و وریاد
اے که دے کج عطار انگار
در گهرش هست سزاوار گنج

یاد سیح از چنبت برده طیب
تا بشتا بدبیم گشت
آب من از بحر تو همدوش زهر
مستقل از ازل در ول مانده ایم
ناخنه از دیده طبعم سترد
تا برم از گوهر نصبت تو نام
دعوائے حسان نسی میکند
نقشه زمینت گری را لے نشت
باغ تو از فیض تو معمور باد
ریزه گنجینه بعثتی فنا
لطف تو سید اندوایشار گنج

ایضاً مثنوی عری

اے نگران خفته همیشا رست
رقص کنان بهر وداع آمده
خیز و درویش عنان گیر خیز
شرح ملامت برد از ننگ ما

شاه هستی بباری نشت
ناقد و محصل بباغ آمده
جمله خرابیم بقیه خیز
گوهر ایمان شکنه نشت ما

هر دو ایزد صومعه رسم کرده اند
 شرع بهسایگی دل فرست
 بنا بود آن خفته بر پشته ایستادن رویم
 ماسفندی راه زمان و کسین
 خیز که مار اسیر این گردنیت
 جمله متاع از پئے غارت بریم
 اے تو عمارت گر مشتی خراب
 مجلس تاثیر ترست از دماغ
 مرغ تو آسوده درین ام چند
 این مستلزل بهر جنبین بر نیست
 گر چه صدف مخزن هر گوهر است
 حجره پر داز و بجل نشین
 بجل آرام بحسب سازه چند
 بس که بره شمع و عاشو ختم
 بس که کتم یاد لبست گریه ناک
 چشم من چشمه حیوان ملکیت
 صبح قیامت نفسش در گلوت

رو بگر مرگاه عدم کرده اند
 قوشه بنزدیکی محفل فرست
 بر اثر شاهد ایسان رویم
 مایه ماگوهر اریان و دین
 همراه این قافله یک مردنیت
 جنح نلری بعمارست بریم
 وے ز تو قارول زمین کنج یاب
 نیست گنجینه رواش چرخ
 پنج محبت بری آرام چند
 دین گهر آرایش این درج نیست
 هر گهرے را صد نفی در غور است
 خیز و بیا در جسم دل نشین
 زیور این مژده بر آوازه بند
 گوشه محفل بنما سو ختم
 بی تو کشم جرعه روحی فد اک
 آب من و فون شهیدان ملکیت
 وز لب فرمان تو دستور چوست

بسکه شاکستی بگوشش نفس
 تلبکے از منبر خلعت نصیب
 خیز و ترخم بلش در شکن
 صومعه آراسته اند از جیا
 شرع ترا جمله در افراشند
 بس که در افروده برو برکت ساز
 بس که ستم دیده ز تو ویر ناس
 گر چه ازین طائفه پنهان به است
 خیز و بر افکن ز جنبش نفث آب
 این زربغیش که برو نام تست
 برب وے تازه کن این نام را
 ماهمه رنجور و مسیحا تونی
 نیم دعا بهر دو عالم پس است
 یا نفس نام طوفان نوح
 یا نفسی مست به مرجمست
 دست بر آور که محل دعاست
 شستن آلاش شستی غبار

مخ و سے آزاد منکے از نفس
 نقه تزویر بر آرد خطیب
 وز نفست موج بجوثر فلکن
 شرع نوست این بیتا شایب
 در صد دزینت و آراشند
 کر بنایم شناسیش باز
 در شده چون سایه تو در لب
 شرع تو چون تو عمر با به است
 ما شناسیم شب از آفتاب
 دست بدست آمدش سکه شست
 سکه نوزن ز بر اسلام را
 وار و سے بید روی لہا تونی
 بل ز تو آهنگ دعا هم پس است
 کین خس و خاشاک بشوید ز روح
 کز مرہ مارفته شود مصیبت
 بر نفست روح اجابت فد است
 سهل بود بر چو تو ابرو بهار

<p>زین چین کم برنقصان پذیر برگ گل و شترخارش زنت حاصل این بارغ مسلم کراست گرچه بصد مصیبت آلوده ایم نشته مسلم ز چه ماند ز آب سینه عری که غم اندیش تست ره بشقا خانه راوشش بده</p>	<p>ریزش نیسان عطا و اگیس رنگ خزاں بوی بهارش زنت سود و زیانش که بر و غم کراست چون توشیقی چه غم آسوده ایم دزه بهال که پرد آفتاب راحتی غیسر تو و ریش تست مرهم ناسور نوازشش بده</p>
--	---

ایضا شتوی نعت

<p>بلبل طبعم دهای مرده باز در چمن نعت گل دیده ام پرده ز اسرار درون میکشم میکشم این معوسه عالی اساس جمله برانند که بے سایه است سایه و ریش چون نکر بے بصر سایه این ذات نه ظلمانی است نور بود سایه ما و تمام</p>	<p>گامم اینک بچمن نغمه ساز ز زمزمه تازه برو چیده ام ظیل شر از پرده بروں میکشم تا بکس این نغمه ز زمزم در لباس وین سخن از صدق تپی مایه است سایه او دیده و لے دیده ور آب و لے از چشمه نورانی است سایه ما این عرصه و دور فام</p>
---	--

سایه صورت طلب از آب و گل
 سایه اوصیقلی آفتاب
 نور دے آتش بود ہمہ
 سایہ او بود کہ دریائے جود
 سیلی از ور دے بہر گوشہ کرد
 سایہ او بود کہ از بحر زاد
 لوح وجود از رستم فتنہ شست
 سایہ او بود کہ در باغ ناز
 آتش نسرود بر و باغ بود
 سایہ او بود کہ زد کو حسن
 دشمنہ غم در دل یعقوب ماند
 سایہ او بود کہ نور سراغ
 آب لب چشمہ حیوان مکیہ
 سایہ او بود کہ از جیب طور
 ہر صدف سینہ کہ بے مایہ بود
 دولت ماہیں کہ صد فہائے ما
 سایہ او بود کہ اورنگ داد

سایہ معنی نفستہ جز بدل
 نور دریں سایہ بسوزد نقاب
 سایہ او اصل وجود ہمہ
 داد پوسے مایہ بحسیر وجود
 گشت تناسل ز منش خوشہ کرد
 وز نفس حشہ طوفاں کشاد
 جنبش حرف از قلم قند شست
 بود تماشا فی گلہائے ناز
 لاله فردش چمنش داغ بود
 جامہ علم کرد بغاوس حسن
 زہر ملامت بر لیچنا چشانند
 داشت براہ ظلماتش چراغ
 عمر ابد رخت بدریاکشید
 گوہر شش افتاد بدریائے نور
 حاملہ گوہر از ان سایہ بود
 با گہر آن ذات نمود آفتاب
 بر زہر باد ہوا بر نہاد

<p>زمرنه معدلت آغاز کرد سایه او بود که در باغ جود باد بهشت از نفست می وزید لے گهرت بهد آمار دوست سایه ذات تو مقدم بذات جوهر آینه شاهی تویی پایه ایوان تو معراج طور آدم و آل حبیع کسینغیند</p>	<p>صعود و شهباز هم آواز کرد روح امینش گل فطرت کشت چشمه حیوان ز لبش می چکید سایه تو مطلع انوار دوست وین صفت فاتحه معجزات معجزه صنع الهی تویی سایه تو گوهر دریای نور شهر ترا جمله عمارت کردند</p>
--	--

ایضا مثنوی منتقیت

<p>بود تو مقصود و جودست و بس کعبه تویی و ال همه راه تو اند هر سخنی که لب دیں رانده اند گر نبود مهر تو بر نامه ها گر نه نسیم تو بر آدم وزد گر نه ز مهر تو در دل زند گر نه خلیل از تو پذیرد و فراغ</p>	<p>جز تو همه گفت و شنودست و بس چشم تویی جمله نگاه تو اند آزده پیای ز تو بر خوانده اند جمله بشویند بخون جاها در چمن روضه لب غم گزد نوح کجا خیمه بسا حل زند کلفت آتشکده یابد ز باغ</p>
--	--

گر ند می بر لب یوسف نفس
گر نه زد دست تو کشد خضر جام
گر نه لب فیض بعین ما دهد
گر نه زد دیوان تو یار بدش ان
گر نه فغانی به لبش ساز و برگ
اے همه از فیض تو آراسته
من که گنجیم حساب عدم
زمزمه نعت تو سنجم دمام
داغ دروغم ز گل باغ نکست
بوئے ازاں گل بدماغم رساں
عرفی اگر شادی اگر محنت
نغمه طرازنده ایں باغ آبش

تیزخوش در به نباشش مگر
زهر شود آب حیاتش بکام
نیم زبانی که به موسی دهد
موربتا بد ز سلیمان حنا
از دم صیغه بچکد زهر مرگ
دست بد امان تو پر خاسته
نیستم از فیض تو نو میدهم
هست مرا بلبل باغ تو نام
مرهم من تا زگی دلغ نکست
مرهم تو نسیق بدماغم رساں
گر نفس آرا مک و گر چمن
تشنه ناسوری ایں داغ آبش

ایضا مثنوی در منقبت

آدم آینه معنی بدست
از گهر شمع تراشم بگین
طرح صحنه چهره چهره بکنم

مژده ده چشم تماشا پرست
تا بجاکرم بوئے اسماک دین
لیک باندازه دین میکنم

در حسرت هم شرح پس شاهان
 لیک ز بیم نظر ناصواب
 مرده ز طبعم بتما شایان
 باد نقاب از دم گم آورد
 شاه طبعم که همه معنی است
 قطره خونم که سخن ناموست
 بیشتری بر رگ دل میزنم
 تا مگر از جنبش لایق آب
 من که با سودگی از زنده ام
 حیف که لغت که تراشم دل
 هیچ درو آ که ازین نشینست
 تیغ کلامم ز اثر هست تیز
 طبع من الماس لب سوده است
 اگر نفسش دل گز داند که مرغ
 آب حیاتش لب نشتر است
 طبع مرا بجهنم مریم است
 این نثر تازه بهر فصل نیست

هست همه عشوه گردستان
 جمله سر و شسته جبر انقباب
 کا در و اینک همه را دریاں
 مرهم را سوخت شرع آورد
 مهد نشین جسم لب است
 چشمه معنی همه در جام اوست
 رشته خونش نفس می تخم
 چهره هر زشت پذیرد نقاب
 در دل خود ناخن افکنده ام
 این نفس مست فشانند بگل
 هیچ دلی معرفت اندیش نیست
 لیک بالماس نیار دستیز
 سایه نشین غم دل بوده است
 باد هوا با نفسش بر سنج
 باد سیحش به موم اندر است
 شاید اگر زاده میخا دم است
 زاده این طبع زبوں اصل نیست

اگر کس اهل طلب می رود
 اگر چه سیحانم و نوشین لبست
 یوسف من کاده در جلوه چیست
 و امن آلوده بخوش به ہیں
 بر نفس گرم گهی می گرد
 گر بندیری دم پڑ مرده
 من که سخن مست و خراب مست
 گر نه بگویم رود آب سخن
 ای ز دم سینه معنی بپوش
 در چین زمزمه دل کا شتم
 اگر چه نه از کرده نفس میزنم
 بشنو و سنگ که من آلوده ام
 قبله نما هست ز طاعت بری
 مرغ خوش الحان که نداند مقام
 سوزن عین همه بسند دگره
 آنکه نماید ره و گوید ملنگ
 زمزمه من که کم از صور نیست

تا غم مولیش نسب می رود
 از اثر گرمی دل در تپ است
 پیرهن از گریه یعقوب شست
 عصمت از حسن فرو نشین
 زمزمه از نفس می شنو
 زنده بروی و درون مرده
 باغ نفس تشنه آب من است
 در چمن تشنه بمیر دامن
 مرغ معانی ز لبم در خروش
 در ترش عالمی انباشتم
 شعله ترویه بخس میزنم
 بیشتر بر دل و آسوده ام
 لیک سوئے کعبه کند رهبری
 نفقه او کس نشان در حلام
 لیک دمش مرسم ناسوده
 شاید اگر پاش بر آید سنگ
 گر به اعش زو و در نیست

آیینه هر عیب هویدا کند
 سر مه دهد نورد تماشا نگار
 لیک عجب ابروم و آنگون
 براه منائی که بروں ارزه است
 آنکه ره کعبه نباید بکور
 گرچه قدم سوده و ره تافته
 افتان خیزان نشان میسر
 ای که از اندیشه سبک ریزی
 راه جسم گیر و سبکتناش
 گر نه روم من تو غنا نرم دآ
 اسرگ جاں بردم شیر تیز
 عربی ازین شاه مثالی بیار

لیک نیار دک تماشا کند
 دیده خود را بنود حسر خیار
 رمزی ازین بر تو فنا نم بر
 پاش گشت از نذر راه آگه گشت
 دیده همانا که نه بندد بر نور
 باطنم از کعبه نشان یافته
 گردم عمر اماں میسر
 بر قدم خویش چرخ انشتری
 هر قدمی محرم صدر از باش
 نه زمین از راه رواں شهر دار
 طبل عدم زمزمه برداشت چرخ
 تا بکنند اهل شعور اعتبار

ایضاً مثنوی عربی

هر نفس این زمزمه سجد سپهر
 هر چه درین دایره جنبش نماید
 حالمه نقطه زیب تو ام

کای ادب آموخته ماه و مهر
 شعبده پیرده داستان است
 نامیه باغ فریب تو ام

شمع دیدار آبا دیم
 گاہ دہم جلوہ بفرش زرت
 کہ نفس اہل رشادت کمنم
 گاہ فتنہ و شتم بلم عطسہ باغ
 کہ گنیم آوازہ امید ساز
 نالہ نوا ساز قلم کمنم
 خندہ فرستم بغریب بلیت
 صبح جبیں آورم و شام زلف
 صافی لذت بکلم دہم
 عشوہ بگویم کہ عسری کند
 آبتماشا کے فریب و فنوں
 نیست فریبندہ تراز من کے
 لے ز دل اہل فنا سادہ تر
 نورس باز چپہ چسپنج کہن
 تفرقہ آموز نشیب و نیراز
 حسن مجاز آتش افروزہ است
 لذت ہر میوہ غذا کے دست

رہبر عجم را ہزن شادیم
 گاہ ز خاشاک دہم بہترت
 کہ گس شد فسادت کمنم
 کہ شکستہ بوسے سمن در داغ
 گاہ شوم فتنہ حرم تو از
 فتنہ غناں تاب ترجم کمنم
 گریہ نشاغم بچسین شبت
 در تپ لرزا فکیم و ام زلف
 مغز حلاوت یہ تبسم دہم
 غمزہ لب عربدہ بوسی کند
 نور دل از دیدہ ترا و دبر و
 عمر باز چپہ بد زوم بے
 وز علم عفتل من افتادہ تر
 فاختہ عشوہ ایں سروین
 نامزد چیلہ ایں عشوہ ساز
 دل کہ با وزندہ بود و مدہ است
 وین شر بے مزہ آب و گلست

خوشه بے دانه در و میکنی
 ذائقه کمرفت نیست جیف
 دل بحسب زلف پریشان بده
 عقل تو از عشه غناں گیر نه
 فکر دو اکن که مرض اهل است
 گوش بن کن که طبعیت مسخ
 نیسی اصلاح مزاجت و بس
 نفس تو بلیک زنان میسر
 گر تو درین ره که فریبک شاست
 آنکه نفس اشتیش حکم است
 و آنکه بخو زیزی نفس شاست
 تا فلک اسباب جیل برگرفت
 نغمه این ساز خوش بهنگ نیست
 جامه بزدانده دے ناگوار
 بیج کن با گهرش سود نیست
 زهر ازیں مخله بیرون دهند
 حرف مراد از ورق بر تراش

عمر باز حیه کرو میکنی
 با صره مصاحبت نیست جیف
 سلسله برگردن ایمان منه
 هوش پذیرنده تعمیر نه
 زین مرضت بیم وفات دل است
 نوش دل ز هر نصیبت مسخ
 مرگ هوسهات علالت و بس
 ناز کجا بانگت هوس بشنود
 بر اثر نفس بتازی خطاست
 عید وے آبتن صدمات
 در گشتی ماتم او عید است
 دیده امید سبل برگرفت
 گوهر این بحر گران سنگ نیست
 گوهر بے آب و صدف آبدار
 حاصل این شمع بجز دو نیست
 باده نمایند دله خون دهند
 مست ملاست شود آلوده باطن

آنکه بود شاه می در سرش
آفت غم جو که کند سینه تنگ
طبع کس از تلخی زهر آشناست
و آنکه بود عادت طبعش لقبند
نعمه ایست و هزار انفس
تلخ دانی گله سازی مکن
من هم ازین می تبدی میباشم
سایه مرا لازم و لازم تیغ
خنده که از چشمه نوش آمده
نعمه کز و کام حلاوت برد
می که بر و بنجیمی محال
گر شود از تشنگی دل بجای
غم که بمن عهد و فایسته است
گل که بود شاه ذوقش بلند
برگ مرادش اگر آ باد بود
از لب آ لایش تلخی بشو
چشمه کوثر که همه خنده است

تلخی می شهید نماید برش
ورنه دلی را بطرب نیت جنگ
بیم ز شیرینی قدش کجاست
زهر فرستد بمزاجش گزند
ماید یاس ندارد و مکن
لب مکشا نعمه طهر از می کن
وز مره اش آب دهن می چشم
بر اثرم صحت و صحت مرخص
بر لب من زهر فروش آمده
ذوق مرا نزد ملالت برد
بر دل من چنیده بساط ملال
عهد رطوبت شکند طبع آب
از اثر صحبت من خسته است
می چکدش خون ز لب سیر خند
روح و از خون جگر ساده بود
و آنکه از و شهید بسم جوب
فرش برادر الصبح افکنده است

یا بهل این غم که عشوہ سنج
 این همه آلائش دامن دست
 آتش این سوختگی خامی است
 داغ رضانه بدل هر غم
 در و بطنامی دریاں فرست
 مرهم صد داغ کن آن ریش را
 من که دلم تازه کند زخم نیش
 زنده درونی که بدر و آشت است
 ریش کز و خون نرو در ریش نیت
 ریش تو پرشوده و بی نم به است
 آنکه ندارد سیر این آب سرا
 اے بڑہ تشنه بی در شتاب
 آب تو در چشمه ناکامی است
 مال بچشی زیر عسل اندیشه کن
 شہد بپیشان و گیس ان گیر

یا بکش این زهر و تلخی مرنج
 خیز شو چشمه تسلیم هست
 مرهم این داغ ز ناکامی است
 ریش فشر شو زهر مرست
 مرگ بهر چشمه حیوان فرست
 کز غم مرهم بستد خویش را
 مرهم ریشم چه بود باز ریش
 مرهم کوید نیکش مدعاست
 راحت از و نیم قدم پیش نیست
 گر ببری منت مرهم به است
 پس بودش ننگ سلامت جزا
 تشنگی آموز مزاج سزاب
 صاف تو در جام تہی جامی است
 منع دل و طبع ہو کس پیش کن
 در جگر چشمه حیوان بمیر

و آنکه از آن مرگ بزی جاوداں
 یا دکن از عسری معنی نشان

ایضا در نصیحت

عجب دمی شعبده بازی که هست
گفت که اے مطرب بزم مجاز
گوهر عمر خود سه دایه پوش
زهره بیاض چپه درمی باز کرد
نغمه زناں جام و صراحی بدست
مشت خیالی بسماع آمدند
تیز روی بود و حیانی سر بود
زخم لب عود چنان می گزید
شاهد غم در پس انوے خویش
خنده کشائی لب شادی طلال
شعله زناں نغمه به هوش همه
نغمه ده و نغمه ستاں در سماع
خسته دل بود و دران انجمن
رو به روی کرد و یک هرزه سنج
چنان که مهر نفس شکستند

حلیه نیزنگ نهاید رست
انجمن لعل و لعب می طراز
میخرو می دزد و بهن می فروش
انجمن عشوه گری ساز کرد
جرعه فشان گشت به شیار دست
هوش و خرد را بود اع آمدند
انجمن آلوده مانید سر بود
کز لب وے خون شکر می چکید
عطش زناں عافیت از بوی خوش
هست تبسم لب عنسم حلال
سالم از اں پنبه گوش همه
عمر فروشاں همه از اں متاع
دست و لبش قفل سماع و سخن
کای بصفت کارگر در دو پنج
عهد طرب نیت کس نکند

نفسه بگو تا بجشاید مستاع
 ورنه سماعی و نریزی خروش
 گفت چسگو نیم نفست گرم باد
 من که طلاق طیاران داده ام
 رویم ازین باوه نیفر و خند
 خنده مستانه کیست که هو است
 حیف که شیرینی تو نجو بگر
 میل بر افشاندن و ستیم مت
 خنده زغم لیک بر آسودگان
 آنکه و ده لخت جگر شکرش
 تشنه لبم بوسه زهر لب بود
 برگ طرب را چکنم غم کجاست
 سایه داغ از سر دل کم مباد
 عربی ازین زوده حلاوت فشان

خیز و در آموج زناں در سماع
 نیم تبسم بطبر از و فروش
 دست و لبست چرب از زبان نرم
 بال و پر من نیست که افتاده ام
 صوت و سماعی تو مآمو خند
 لذت پذیردگی دل بلاست
 هر دو لبم و ده خسته بر یکدگر
 لیک ندانم که کد است دست
 دست بر افشاندن ام اما بجای
 زهر بود شهر تبسم بر لبش
 چشمه زمرزم و نهش سلخ بود
 داغ مرا طاقیت مرهم کجاست
 بر اثرش زنجیرت مرهم مباد
 در دلم آید که درین داستان

یا منم آن سوخته دل یا قوی
 این حد من نیست همانا قوی

در تخفیف نفس گوید

اے گھر گنج ادب نام ما
 در طلب آویز چہ نبشت
 مگر چہ فلک بستہ در کاہسا
 تیز کلیدی کہ طلب نام است
 رو بطلب کن کہ مراد آشناست
 تخفیف نفس را دبشیرین فشانند
 راه طلب جوی و نہ بہودہ رو
 تارسی از دیر پہ بیت الحرام
 فوج طیور از ہمہ سو نفس سنج
 مرغ مراد آمدہ صدرہ بدم
 بلکہ زانیت دانس مکان
 بریضہ ہم آورد و برون و شکست
 باز شعور تو ہاں بستہ بال
 پای تو برداشتہ صد زخم مار
 دیں دل بے بہرہ ناہوشمند

وے اثر رنج طلب دام ما
 بستہ دامنہ چہ وارستہ
 کردہ بنکشودش ابراہما
 قفل شکاف در ابرام است
 راہ نمایندہ امید ہاست
 نالہ شدید بز بگلگون ساند
 دست ادب گیر و بفمودہ رو
 طایر باغ حرم آری بدم
 دام تراخندہ زناں بر شنگ
 بس کہ بدام آمدہ گردیدہ رام
 بر زبر دامن گرفت آشیان
 بچہ او باطیان عہدیت
 سخت تو در خواب غواش صلا
 گنج ہم از کوشش پائت فکا
 دیں نظر سرہ غفلت پسند

هیچ کمان برده ازین رنج نه
 گنج فشان طلب از آستین
 روئے شعور تو بهی شسته اند
 چوں تو باین حسید نه از زنده
 بر تو حرام ابد این گنج کام
 مستی و از فیض طلب بسته
 مستی غفلت نه پذیرفته اند
 هوش درین راه و روش مستی است
 هوش بیلاب ده و مست رو
 آنکه بر آ زنده امید است
 مردک دیده دیدار دوست
 اگر طلب گنج کنی هوش دار
 شیوه جوهر طلبان پیش کن
 صدره و صد کوچ درین شهرت
 هست درین راه بابت نیاز
 یعنی ازاں فعل که دل نام است
 در بطعانی کنی آلوده دست

هیچ تماشا کے این گنج نه
 لیک دریغ از نطفه گنج ہیں
 جلوہ لیلیت ز حی شسته اند
 بہر چہ دام طلب افگندہ
 راہ طلب پیش میاں لایکام
 بے اثری را بطلب بسته
 ورنہ بہستی ہمہ در غفلت اند
 نغز ترین تحفہ تہی دستی است
 تحفہ ہر افشان و تہی دست رو
 تحفہ او جنبش امید ہاست
 آبلہ پائے طلبگار دوست
 بر نفس گنج و راں گوشت دار
 کرم روی دام زانڈیشہ کن
 ہر قدمے چشمہ از زہر ہست
 تشنگیت رفع بیا قوت سا
 آب تان بہر لب جرعه دست
 بردہ بریان تو در سینہ هست

<p> کوچه و راهیت هزاران هزار تا بهنگامه شوی آگه رزاه ریزه گوهر برده افشاندند دیده بر بسته زهم باز کن ان نکتی که ره جسد و نیاز شرم کن از بهت و بر تشائب بر در جنبینه چو آری گذر هیچ مندریش و به کام ادب برسد گنج آس که مادی بر دست گرچه نتابد اجل و اعان پایی منه بر دم آں قهر ناک وانکه از ان گنج بر مز در گنج اے بر بهت دست طلب گنج روز </p>	<p> ایک رہ راست یکڑاں شمار مسیت و سر سیمه نمائند نگاه تا در جنبینه ترا خوانده اند قاعدہ ر ہروی آخاز کن سوئے گھر ریزہ بری دست آن تا شوی از رنج طلب گنج یاب بر تو فشانند در و بام الحذر در شود مگذا و عنان طلب مغز دے از زہر و الماس بوست رو کہ با عجاز طلب می توان بر سیراہ کوب کہ گرد و ہلاک نفز در آویند بد امان گنج برگ رہ آنست و دانست خیر </p>
---	--

اعتبار و افکار

<p> جوئے و از چین بے ستوں بود با حرم و لیس دیر </p>	<p> آں بہ بہشت غم شیریں دل مست بر آں استن جوئے شیر </p>
--	--

تیشہ ہر آں پوسہ کہ برنگ داد
 تیشہ ہر آں دارغ کہ برنگ باند
 تیشہ ہر آں نمہ کہ برنی کشید
 ریزہ سنگیش گراذ تیشہ جست
 مرغ شرچوں طیراں می نمود
 جنبشہ از تیشہ زرفستی بکار
 ہرزہ درانی ز طلاست گریز
 گفت کزین شیوہ مراد تو چیست
 می بری ایں رنج بفسر مودہ
 ز مزہ برداشت کہ اے دلخراش
 می برم ایں رنج با مر کے
 مایہ نوشی غم دوری فروش
 منعم ازین شیوہ مکن کان نگا
 رنج مرازد و فاسد امید ہر
 می برم ایں رنج من گنج دوست
 مزدی ایں رنج بیابم حلال
 گفت کہ اسے سادہ دل تیشہ سنج

چشمہ خونی ز دل او کشاد
 لذت آں در دل سے رشید راند
 از لب وے مالہ منہ رمی چکید
 نیشتر آسا بدش در شست
 کرم بشہباز دش می ربود
 کز دل وے پر زرد و می قرار
 تیغ زباں کرد یہ بیہودہ تینہ
 کام دل رنج تہاد تو چیست
 یا ز جنوں طالب بیہودہ
 مرہم دغنم بطرز تراش
 کز طلبش رنج شمارم بے
 زو لب شیریں دہناں نہ ہر نوش
 دادہ قسری بن بیستار
 کج وصالش کج نہ امید ہر
 تا مکر از بہر دل رنج دوست
 زان بکنم بیع متاع وصال
 وز طلب کج در آشوب رنج

کل بصدف نیزه بخویم سر
چشمه حیوان برابی که داد
بعد عسر و سی که بموئے دهد
گفت ز فیض طلبت شرم باد
گر همه دانم که نیا مدد بدست
پیروی حسین ادب کرده ام
نام طلب نقش تحکیم بس است
زین طرف این نغمه طعنه خیز
ز آن طرف آن طعنه زن آفتاب
پنجه تاشیه طلب بر عنان
آمد و اندازده آن رنج دید
گوهر تحمین بکنارش نهاد
طعنه فرو شده لب از هرزه بدست
راه روسه راه طلب برگزید
عرقی ازین جاده غنا بر شتاب

کس که سر نیا بد بزر
شریت کوثر بجای که داد
بارغ بهشتی که بجوئے دهد
وز من و رنج مبت ازرم باد
از طلب گنج نشاید شست
گنج نیست با هم ز طلب کنده ام
گر زرم گنج همیست هم بس است
یوم و ها بر لب هم نغمه ریز
بر اثر جذب طلب در شتاب
بر لب جور اند ما شاکنان
صاف عنایت ز نباتش چکید
آں گهر و گنج که با نیست داد
نیش طامت لب اندر گشت
هست گمانم که بجائے رسید
خار ز پای بکشش می شتاب

رنج طلب بر که در و گنج هست
بس گهر و گنج درین رنج هست

در تماشا خودی از خودی

<p> گز جگر شمع بنی خاست دود نور فشانندی دل خود سوختی بانگ بنی زد بتماشاے کس نعمت رازش بجلو گشت شور زمزمه مهر خود آغاز کرد نور تعلق بآثر فتاد عشق بار ایش منگامه رفت نور فشاں کرد هر آینه سیر مکیدند ازین چشمه خم چشمه کوثر هم از اں نم کشاد مرگ بودند شاه جهان عشق جنبش عشقت دگر هیچ نیست زنده جاوید و شهید آمدیم لیک نقاب همه بکشاده اند حسن یک نورده آفتاب </p>	<p> پیشتر از جلوه آثار خود شمع ازل چهره بر افروختی حسن تماشا فی خود بود پس دوستی خود بدش کرد زور نغمه مستانه دل ساز کرد زان نفس گرم که از دل کشاد بر دل هر ذره اثر نامه رفت مرزده دل داد بهر سینه تشنه در و نال سرب عدم آب حیات از نم آن چشمه زاد روح بود گوهری از کان عشق آمد و رفت نفس ایل زلیست از اثر عشق پدید آمدیم حسن محبت همه را داده اند حسن یک سایه فروش نقاب </p>
---	--

جمله بمبسنی شجر بنسیم
 بعضی ازین میوه چو شان بخون
 باز برون مغز و درون پوئیم
 که در پوست نشو و مغز ما
 از پس این پرده مجو آفتاب
 هستی ما را چه شمارد که
 آتش و باد بی هم آمیخته
 در گره این رسن هیچ هیچ
 مایه هستی چه تپی دستی است
 توده صحرای عدم تلج ما
 نیستی از هستی ما برده ننگ
 هر که بایں درد گراں مبتلاست
 ابر عطا بر لب با جصره ریز
 حسن ازل چون غم دل برده سوز
 دیده ماتنگ و تاشا فراخ
 دل برباں رفت و زبانه بیخوت
 لذت این نغمه بکام آشناست

یک نه بر یک روشن عاویم
 تلخ بروں آمد و شیرین درون
 بسته دروغی که درون دوتیم
 ننگ فزاینست نغمه ما
 جمله نقابست بروی نقاب
 رو که نیز زیم بمشت خسته
 مشت گلی بر سر شاں رخساره
 چون بچشایند چه بخت بهج
 نیست از نیست چه خوش می است
 بهج ترا از پای می معراج ما
 تیز تر از مگ بر است این ننگ
 دار و کس بهوشی مرشس دواست
 ما بره تشنه لبی گرم خیسر
 ما چو حیا بهر نظر پرده دوز
 چون دل ازین غم نشود شاخ شاخ
 شعله این زمزمه جانم بهخت
 چشمه این شهید اندام کجاست

خضر رهی گو که نشا نم دهد
 تا لب ازاں چشمه شود مست کام
 معنی دل نغمه هویدا شود
 گو دل گرمی که شنایش کنیم
 گو دل آسوده ز تشویش پوست
 که دلی آغشته بخون جگر
 امین هوس افشان که در سینه است
 نام دل از مشت گلی دور به
 آب و علف چند دریں گل رود
 و اے که تعمیر صدف میکنم
 کعبه دل و ناز شک میکنم
 دل سرم و دیر بود روح پاک
 مانده بدل شیفته و نی روح
 یارب از آن چشمه که دل نام است
 آن قدرے بخش که لب ترکم
 فی غلط هم چشمه تمامم بده
 تا من ازاں چشمه بیارانم

بر لب آن چشمه آیامم دهد
 تشنگی سینه بشویم کام
 هر سر و پیشم دل زان شود
 صد گهر جان بفسدایش کنیم
 صاف تر از نهمه مرغان دوست
 از جگر نزع خراشیده تر
 دل نبود مرده دیرینه است
 و ز علف این بتکده معمور به
 تشنه لبی بر اثر دل رود
 در گرانمایه تلف میکنم
 مزبله بر روی حرم میکنم
 تن چه بود هیچ یک مشت خاک
 مانده هیچیم کجارت نوح
 صاف معانی همه در جام است
 چاشنی شربت کوثر کنم
 که جگر تشنه شاید گره
 وز غم در یوزه عسری بهم

ایضاً مثنوی عسری

بودیکے انجمن آراے عشق
 سایہ نشین علم دوستی
 در حرم دوستی آورده همد
 برده بهیساگی دوست دل
 لوح و کز نقش منی سادہ بود
 بس کہ محبت دلش افکار کرد
 پیچہ نہا بود عنانش گرفت
 مژده از آرایش آمد زمرگ
 نزع گلو گیس نفس تنگ شد
 تازگی آماز گلش رونتافت
 زمرمه برداشت کہ اسے دوستا
 ہر کہ بہستان منش کار هست
 می روم اینک بود اعم رسد
 جملہ رسیدند با حسان او
 بے دلی و دوستی ز ثمر بے نصیب

رنج شمشاد سوداے عشق
 بر دل او فتنہ غم دوستی
 در غم دل بادل غم بستم عهد
 دل کہ در اں سایہ بود دوست
 بالم دوست در افتادہ بود
 رنج محبت بدش کار کرد
 کرد فساد امن جانفش گرفت
 وادہ بیناکے رضا ساز و برگ
 عود نفس ریش دل آہنگ شد
 منع تبسم لبش بہ نیافت
 اسے ہمہ آرایش این بہستان
 بانس اندیشہ باز ارہست
 زود و بیخاے متاعم رسد
 میوہ ر بودند بہستان او
 گفت کہ اسے نعمہ سر اغلیب

بوسه لب می شمشیر جان تو
 این دم پشردن و بس تازه
 چون لب و این دلبسته آفت
 لے قدرت دور باز اردوست
 گوهر جان بچید و از ازل بود
 جان بود آرائش هستی پرست
 ارزش دل بیشتر آمد ز جان
 جان دوسه روزی که بود شهر بند
 چون بخشاید ز کمند بایں گره
 زندگی آنکه لغیم شاد زیت
 گر برود از الم آزاد باد
 دل که بود وسیع رضا با من است
 دل که بود چشمه سودا کے دوست
 آنکه دهر روح بوسے ساز و برگ
 مانفی که غم جان میرسیم
 عرفی از اندیشه جان باز کرد
 شمع که سر تا بقدم دل بود

در عجم از لب خندان تو
 مستی و در حالت خمیازه
 ذوق تبسم نفس داده گفت
 بے خبر از مرده دیدار دوست
 صاحب دل اچہ غم جان بود
 دل بود آئینه سلسی بدست
 آن بفروش این بستان را لگان
 جنبش دل آوردش در کمند
 دوری از آمیزش بیگانه نه
 از اثر دل بود از روح نیست
 در بنشیند ز غم شاد باد
 زان دم مردن نفسم روشنست
 زندگی اهل محبت با دوست
 گوشتان مایه مهلت ز مرگ
 تحفه دیگر با جل میدهیم
 هر چه نه دل از غم آن باز کرد
 روشنی دیدہ محفل بود

چهره برافسوز غم دل فشان دل بطوافیت حرم طور بر تا لمن الملکات بر آرد نفس کفر تو آرایش این کسند	گوهر جان بر قدم دل فشان سینه بدر یوزده منصوب بود شعله زند نور انا الحق زخمس نام دلت صدر شهیدان کند
--	---

ایضا شعری فی نصیحت گوید

ای هوس آرائی محبت شکن عبد صفت صورت شادی رنگا منع اثر کرده شش عینم زهر عدم کرده بحبام جیا نال کشاید نفس زهر سریر تا بکس این زمزمه غمنا در دهن تیغ در آچون گهر نور دل از پر تو سوز دل است اخگر سوزان بصف گوهر است مرگ بود نشا حیران عشق گنج دو عالم که گراں گوهر است	عاقبت انگیز ملامت فکن برگ فرج ساز چو طبع بهار قشقه بر آسودگی و سیر غم روئے هوس شسته بصد مدعا گریه کند طفل هوس مست شیر تا بکس این غمنا وز جگر درد بزا چون اثر دل که در و سوزنه مشتی گل است سر دشود تو ده خاکستر است روح بود گوهری از کان عشق در جگر قطره خون در دست
--	--

قطره خون چیست لال رنج دوست
 بے گهر آن دل که نه در دست است
 برگ عمارت بر ویرانی است
 چشمه تباں گر نه دوست رنج
 سنبلساں گر نه پریشاں بود
 مطلق راعت که نه رنجور در
 لیس شهد طاب جو شری چند
 گر مرز گیسو از شکر غم شوی
 بر عینت فصل جوانی گذشت
 شاهد دل در غم سینه مرد
 سینه بروں مانده متاع صفا
 طلست دل بایه نشاں بر ضمیر
 روح تو آسوده ز تاثیر غم
 بے غیبت مایه ز روی است
 من که در آغاز وجودم هنوز
 بل صد فیه بے درنا سفته ام
 شوق نیکنده نگاهم بحسن

دل چه بود مگر گذارنده پوست
 بے گهری اصل جازیت است
 جمیعش تسبیح پریشانی است
 گوهر دلهان سر گنج گنج
 کے گهر اندوز دل و جاں بود
 گنج خرابی گر مسرور در
 سیر شد آخر هوس نوش چند
 داغ نه سینه مرسم شوی
 عنبر تانده و کافور گشت
 جوهر سیروزه بگنجینه مرد
 باز پس آمد زو و اع صفا
 وز نفست موج زباں ز مهر باد
 طبع تو بے بهر ز تعمیر غم
 ریش سفیدیت از دم سردی است
 نیم کشا تانسه بودم هنوز
 صورت معنی نه پذیرفته ام
 فاش نگرددیده گناهم بحسن

عقل مراقف که راهی شده
بس که درین غمکده لاجورد
از دل شب تا لب صبحدم
در ازل این مرغ غمگشته اند
عشو نه شاهد هستی طلب
بل که عدم نیست جبین ز نقاب
کیس دل بد غولب غم می یکید
مایه لذت ز بلای می گرفت
مرغ الم غم بر روی سرود
ز مرز نه شولب می شکست
طره آشوب طرازنده بود
مالم افشان و ملامت شمار
پیش خسری غم دل کرده ایم
در تو هم این نشاء ایسا بود
چشمه عشقه و جهان دله
عشق تراست طلب می کند
لیک ندانی چه بدست آوری

از ورق اندیشه تباهی شده
ماله فشا نم زدل مست درد
ماله فشا رنجینه بر روی هم
حله جورم زالم رشته اند
بود ز بوس عدم آلوده لب
بر اثر جوهر خود در شتاب
صاف حلاوت زالم می کشید
مرغ ملامت ز هوای گرفت
نشا غم پوسه از روی ربود
پیش ملامت بادب می نشست
برقع تشویش بر افکنده بود
فتنه در آغوشش و بلا در کنار
قبض فراغ از عدم آوردیم
هستیت آغشته کسود اولود
حیف که از مصرفش غافل
صوت غمت مونس لب میکند
روک بهر مطلب پست آوردی

در غم پیوه سو سو زحما ساز
 لاجرم از هر چه بدست آوری
 ساره دیرینه ات آید بیاد
 گر نه غبار در لیسای شوی
 کفر بود در طلبی غیب دوست
 بسجده ز ناز زهم و آشناس
 جز طلب دوست ہی هیچ هیچ
 عهدی ازین پیش که دلباهای ریش
 رابعه در انجمنه نفس بود
 که در آن انجمن آرام داشت
 بلبیل هر کس که ترغم نمود
 گفت یک داغ محبت فروش
 داغ دل اندازه بهر خام نیست
 دعوای این شیوه کس را راست
 آنکه نسا ز بستمهای دوست
 اے بزبان غم زده در عشق
 دعوای پیوه کن کو گواه

بر سر پیکانه بری ترکت از
 میکند بر در گریه بهی
 پله بهی بر سر گنج مراد
 وای بحالت که تپتی شوی
 مغز بدست آر و بنیدار پوست
 دیده عرفان کشا در لیکس
 دوست طلب دوست در هیچ هیچ
 لذتشان بود ز تاشی سر نیش
 زمره انجمن از مغز بود
 سوخته داغ و فغانا نام داشت
 نغمه از صوت محبت برود
 کای همه زین باغ نهان در خروش
 لذت این کام میوه زهر نیست
 گوزنم مرد و شکیبش بجاست
 زو شوند دعوای سودا و دوست
 لیک بدل کمزده در عشق
 صبر گواه است نه فیه دوا

و عمو که تو عشق و دلیل آه سرد
آتش دوزخ بزبان آوری
خنده فسر و شی و خرنده اهل درد
ز مرمه شور فشاندن بس است
نال نهال اثر افکنده چند
آنکه بوسه داشت نهال رو حزن
گفت که اے بخیر از ذوق غم
نسبت عیبی که بمن میسدهی
زبان نفس سرد بر آرم ز دل
زین نفس سرد مرادیم هست
سرد هم از ناله دوزخ سرشت
مرغ فغانم چو نفس بشکند
از ستم یار چو لذت برم
مانع تاثیر فغان لذت است
مرتبه عشق تو اینست و بس
من همه لذت برم از جور دوست
آنکه غمش چشمه لذت کفایت

صبر کن اے از غم دل در گرد
وز جگر سرد نشان آوری
گر به پروا خسته و آه سرد
شیره کافور فشاندن بس است
گریه تهنیتی تر از خنده چند
لاف ز داز قوت باز و کس حزن
عجب هنر باز ندانی ز بهم
در هنرم داد سخن میسدهی
تا ز ستم دوست نگر و محمل
ورند و م شعله نهادیم هست
بر اثر ناله بتا ز د بهشت
در گلو صبح نفس بشکند
از نفس گرم چه منت برم
زانکه مرا کام هان لذت است
کز ستم دوست ننالی کس
این همه خنجر آمد و آن جلد پوست
گر بزندان لاف محبت رواست

آن چسب و نام محبت برد
 زخم که از دوست بود و زش
 راحت مرهم شکند لذتش
 زخم دلی گر بودت زینهار
 سود که الماس بران می نشا
 گر نه جادی ره راحت محو
 دشنه فرو نوش که آسایش است
 رابعه کین زمره ازو شے شفت
 کو سیرین گامه نشه چیدنم
 گرچه دلت مرده و در ماتم
 یا قدره خنده بود امم بد
 لے تو محبت زهوسل ناشناس
 آنچه خرف را بگر خواندن است
 روحے کنایت نصیحت مشوے
 من بچه زمین بودم دست رس
 رشته غم این مقنعه را تار و بود
 جامه از ایل بر نشوگانم بتن

کز ستم دوست نه لذت برد
 سوده الماس بود مرهمش
 لذت الماس دهر را حش
 گر نشوگانیش بناخن بخار
 قطره زهری ملیش می چکان
 ورنه عروسی گل زمینت بمو
 چهره بخون شوی که آرایش است
 داغ کنین را بنفشید و گفت
 کو دل بر بهید ه خندیده نم
 هم توفیر و خند که بس بیغمی
 کین دل غمگین بختاید گره
 جلوه ده طعن نصیحت لباس
 ویں چه بدل نیشتر افشاندن است
 آنچه تو باید شنوی خود مگوے
 مقنعه دارم و دلق و بس
 گشته هم از دود و درد نم کبود
 تاز و غم بدر از پیرهن

حال بروں گوهر هوش تو سفت
 بوی دلم گرو ز دست برد ماغ
 گر کشم آهی ز دل مضمحل
 بر کشم از این نفس دو دست
 قطره خونی که تراود ز داغ
 طعنه ای حرف من تنگ ظن
 رو کنم آن دعوای بیهودات
 گفتی از آن لاف محبت روا
 داغ محبت ز دولت دور باد
 تن زن و برتاب عیان نفس
 من هم ازین شیوه بلام باز
 راه و روش بر تو شمارم که مصیبت
 آنکه چو بر دوست کشاید نظر
 لذت هر کام ز کاشش رود
 آنکه ز لذت اثری یافته
 و آنکه نه مفتون هوس مینی است
 مستم و آگاه زمستی نیم

حال دروین خود نتوانی شفت
 پنجه الماس بتابی بداغ
 شمع ز لب شعله بدزد بدل
 گریه تلخ از جگر نوش خند
 سوود دل مانش بکاود داغ
 ورنه شود عسمر با فسانه صرف
 تا بیا آهی دل آسوده است
 کش غم دل چشمه لذت کشا
 زخم هوس داری دنا سوراخ
 این نه محبت هوس است این
 آبله دل بشکافم بساز
 ره رود دل باز نمایم که کیست
 شادی و غم را نشناسد اثر
 یاده توحید بر بچامش رود
 از دلش این نشاه عیان یافته
 بخبر از تلخی و شیرینی است
 آگه از آوازه هستی نیم

لذت از گام فروشته اند بر دلم این دردند انجم که گیت بافتن حالت ریج و حضور مرهم و الماس شناسم بنام عمرنی ازین نشانه نصیبت نیست مرتبه عشق ادیب تو باد	وز دلم آرام فروشته اند مرهم و الماس ندانم که گیت فرع شعورست در لیح از شعور گر نیم این طور همی نم حرام طفلی و تعلیم ادبیت نیست مستی این باده نصیب تو باد
---	--

در تهدید نفس میگوید

ای همه چون مصیبت آلودگی چهره کشائی صور مصیبت کام زن اوج سراسیمگی بعد عسروس علت بی شاخ عود هوا سوخت در محفلت شیع دلت مرده ز باد گناه مرده ولی از دلت آفر گرفت بر نفسم جوشش که آفرده رنجه مشوزین سخن دل خراش	عمر تو آرایش بیهودگی کرم عنال بر اثر مصیبت مشت خسی موج سراسیمگی چون نفس بے هنرا باده خج عطسه غفلت زده مغز دلت چهره عذر تو زود و دشمن بیا دوشش فنا عشق دلت برگرفت ما تم دل گیر که دل مرده زهر مرز از لب دعوی تراش
--	--

میدهم الماس بدانش بنه
 لے که چو خود هرزه دراد انیم
 نفس تو در عمر گدازی دست
 بس که تو در هوش فراموشی
 بهر توایستی غفلت فروش
 راحله عمر بچندین شتاب
 خواب کن قافله راهی نگر
 بس رسم آموزی لوح و قلم
 خامه ز تحسیر گنه سوده گشت
 نفس غیور تو ز عهد شباب
 شعله عصیان بندامت بخش
 شاخ نفس را شمر نالوده
 ناله سبک خیز ره بندگی
 رو بدل آورد ز معاصی حبل
 برهن ویر منساهی و تن
 چند توان خفت درین دیوساز
 میوه بیداریت افشانده آب

آئینه بستان بدماغش بنه
 ریش بدزد از نمک فشانیم
 عمر تو در بیهوده تازی دست
 شیفته مستی و بیهوشی
 خواب شعور آورد و مرگش
 می بردت سوئے عدم مست خوا
 در نگر و نامه سیاه نگر
 لوح و قلم سیر شد از این قم
 را قم ازین شغل هم آسوده گشت
 گرم غنا تر بره ناصواب
 فتنه فردا قیامت بخش
 گریه برون از جگر لاله ده
 گریه عسق ریز ز شرمندگی
 کای دل غفلت زده فی فی دل
 مرده دیرینه تابوت تن
 صورت میدند یکسر بر آرز
 زندگی و مرگیت مست خواب

کرده دل و دیده عرفی سمر
 نے غلط کمز پئے اہل سمر
 محل ہستیت گراں از ہلاکت
 عمر در آغوش ممت آمدہ
 عزم تو ہر دم بگناہ دگر
 این دو سر دم بر گہی ساکن
 کحل شعوری بخش این دیدہ را
 پنبہ غفلت بدر آ و رز گوش
 چون رسد از قافلہ بانگ جس
 یوسف از چاہ برد آ و زند
 رو بسر چشمہ حیوان شان
 عرش رواں از طیار بندست
 دانمشاں بہر تو جہل المتین
 قتل درونی کہ درو گنہاست
 روشنی ہر گہر سینہ تاب
 رو بکشا این درو گنہ بہر
 گنج کہ امید بوسے زندہ است

خواب غرور تو برنج سپہر
 مایہ خواب از تو ستاندر غریب
 روئے وداع از لب جان سنا
 نزع ببالین حیات آمدہ
 چون نفس باز پس تیز تر
 قاعدہ رہ روی آغا ز کن
 مانگری راہ پسندیدہ را
 ہارسد از مجملیانت خروش
 بانگ بر آ و رکہ بجزب نفس
 جامہ نیا لودہ بخوں آ و زند
 خشک لبی بر لب خوان شان
 ذیل فرو ہشتہ بامید دست
 خوابکشاں دست تو در آستین
 اگر بکشاں کہ کلید آشناست
 داغ نہد بر جبہ گرا فتاب
 و زبیری لذت رنج بہر
 بر اثر رنج مستتابندہ است

گام ریاضت بره گنج نه
 بوسه لبقتش ده و در باز کن
 نسبت خود با گھر او به بین
 دست در آن مخزن مستور کن
 زمزمه عشق ازل تازه ساز
 تا چو ازیں دیر فنا بگذری

گنج سناں در کف سج نه
 چشم تماشا بگھر باز کن
 رنج کشیدی شراد به بین
 جیب و کنار همه مسرور کن
 کوس بلب فلک آوازه ساز
 نقش تو با عرش کند همسری

آغاز عریه با نفس خود

عمادی از شمع هدی نوریاب
 نیم شبش واقعه رو نمود
 جایگاه عرش برین و ش اوست
 صبح که مرغ دلش از دام جبت
 و بدم از واقعه نیم شب
 و سوسه پاک بدش می فشرد
 ساخت و صنوی و عبادات کرد
 کای تو پندیرنده طاعات ما
 نیستم آگاه از تعبیر خواب

گشت شبی مرغ دلش صید خواب
 دید که بر فوق سپهر کبود
 منظره عرش نشین و ش اوست
 چشمه بالید و بزانو نشست
 داشتی انگشت تحیر بلب
 دست بر مطهر آب برد
 دست بر آورد و مناجات کرد
 و تو بر آرنده حاجات ما
 باز نما صورت تاثیر خواب

بادلی اندر کف حیرت نبوی
 دیده که ماتم زده دردناک
 نوحه کنان اشک نشان سینه کوب
 آمد و برداشت سرش از زین
 گفت که اے مرد بر آشفته حال
 غفل شیون که غم ز تو
 گوهر اشک تو وفات که صفت
 شمع شبستان ازل بایزند
 عابد دل سوخته چو این شنید
 راه حسیم حرم او سپرد
 آمدش از نقش ندای که گوش
 شب که تراستی غفلت فرود
 درنگر این صورت تاثیر اوست
 روخش ازین زمره پرواز کرد
 گفت که اے نفیس تو خود کیستی
 نقش سبک دعوی عرشی کند
 آن همه عزاین همه زلت نهیت

رفت ز بعد تجسیم برو
 مضطرب افتاده چو ماهی بخاک
 چهره زین سامی و مژه خاکروب
 اشک نشان از مژه اش ز آبتین
 صورت و معنی همه حزن ملال
 گرمی استنگامه ماتم ز تو
 دست بز انوده مالید و گفت
 صدر شه نشاء ازل بایزند
 گشت دلش خون و زمرگان چکید
 دوش ادب را به نفس برد
 کای ز شرف پایه عرشت بدوش
 واقع بر ابجست رونمود
 جلوه ده معنی تجسیر اوست
 عربه بانفیس خود آغاز کرد
 دین همه بیهوده چو میسر نیستی
 در ته آں دوشش تو فرشی کند
 خود پده انصاف که تقصیر کیست

<p>شربت ازیں مرتبہ پست باد نفس یکے مرده بود و عرشش تو عرفی ازیں وارہ برگیر پائے میل کش دیدہ امیسد باش</p>	<p>شربت ازیں غفلت پیوست باد کوش کہ تا عرشش شود فرش تو تا شودت پائے طلبش سس نفس یکش زندہ جاوید باش</p>
گفتار قدر و رفتار	
<p>اول اول کہ شیون صفات طفل اثر شن لب شیر بود چوں ازل آوردهستی نشان جلوه آثار دگر گوں نبود طفل نہ او بکر عدم زاده بود مانده ز آلودگی نیفتاد و دور روح شکر اهنفص شک نہ طبع می از مستی بے بہرہ بود عشوہ شکار می فلک خود شکار نالہ جگر دوختہ تیر خویش مشک پریشان نہمودی نفس</p>	<p>بود نہاں در متق عین ذات صبح ازل نیست نفس گیر بود بود امین جسد و وحدت عین شکل دروں صورت بیرون نبود بعد نہ اما شکن آمادہ بود بے اثر شمع سر و زندہ نور مرغ گہر در قفس نگ نہ بادہ بخیمیا زہ کے سہرہ بود غمزہ بدل نیش زن و خود فکالہ سیدہ غم ریش ز تاثیر خویش خود نفس خود شنیدی و بس</p>

ناز منسره ز قبول نیاز
 ناگه ز ابرام تقاضای حسن
 آئینه عکس تجسلی گرفت
 ز ندگی آسخت در آب حیات
 صوت حرمگاه ترنم نمود
 باغ تکلم ثمر انگیز کرد
 کرد عیان محسوس محیط شرف
 نافه که خود را نفس می نواخت
 فقر آلاشش افلاس رفت
 پای شکر در جگر نه شکست
 ناز عسل دای دل بر گرفت
 نافه روانی نفس بر دماغ
 حسن آرایش باز ارف رفت
 شعله که بود از دل خود جلوه گر
 هر طرف از شعله شراری دید
 بایه خلعت همگی نور گشت
 باز در پس دیر فسر میند نهاد

بود سر اسیمه اثر ابرای ناز
 وز اثر جلوه سیاه حسن
 صورتی انداز ه معنی گرفت
 ریخت حلاوت بگلوی نبات
 لب چمن آرای تبسم نمود
 داغ تبسم نکست آمیز کرد
 ناگه اندر فلک در صدف
 در شکم نیمه نفس گیر ساخت
 صبر بجاییدن الماس رفت
 مرغ فرح بر شجر نشست
 دل ره بیماری دل بر گرفت
 نور جهانید سر بر چراغ
 عشق بدر یوزه دیدار رفت
 از جگر شمع بر آورده سر
 هر شرر بر شب تازی دید
 عنبر سارا هم کافور گشت
 بچون شود آرایش سستی تمام

نامه آلودگی انشا شود
کم شود از شورش و هراتیاز
جمله طبایع ز اثر طبیع نصیب
بانگ بر آید ز درون و برون
منع ز آندوده مس کثرت است
قلب ز آندوده بدیزد کداز
جمله بمقتضوره وحدت برند
بر شکند قیصر قصیر بدن
تا همه مرغان پریشان نفس
بال کشایند ترنم کناس
گوهر و در صفای صفا از هر طرف
لاله زند جام مرصع بسنگ
نغمه بچینند ز دستان زاغ
جمع شود هر چه پریشان بود
بود و نبود آیت وحدت شود
و رنگری یک عدد و صد هزار
یک دو بتکرار اشارت نمود

مایه آشوب هتیا شود
آب و هوا طبع ندانند باز
بر اثر طبع مبتاز و ادیب
کای همگی شیفته چند چون
جلوه گری از محک و حدت است
من بس و زرب ز آند باز
خلوتیاں باز بخلوت برند
باز شود غم سرفه زندان تن
نا در هسجان مروح نفس
باز گر انید بیک آشیان
باز رود در دهن یکصد
طبع چین باز دهد آب در ناک
شعله بشویند ز دو د چراغ
وین سخن از جمله ایشان بود
بود عدم گشت و عدم حسین بود
هست جز آن یک همگی اعتبار
در نه جزاں یک نبود در وجود

ایک بزمندان مجاز اندر سے سیر تو در دیر مجاز اندرست گوش که مستغنی از آلت شوی ایں رسد ایندونه بیاز بچیت بر سر این راز بیل و منم ایں در اندیشه عری نسبت	جہد بکن تا بجشائی در سے عالم روحانی از اں سوترست تا بتماشا کہ وحدت شوی حکمت آرایش این پرده مست بہ کہ نراید لب آبستم خود نفس داد بروں خود شغفت
---	--

انظار حقیقت حال از بایزید

انجن آرائے دروں بایزید محل آرایش صحن فلک نور نشانده تراز جام بسم و دو چرخ غش چکند در داغ چہرہ برافس خسته از شرم عشق کرد بستی ز لبش ہرزہ جوش راز دروں برده کشائی گرفت گفت کہ می گویم و بنود گناہ جلوہ گر از جامہ ہستی منم	محلے آراستہ بجمے مرید فرش حسد پیش ز جناح ملک کرده شبتانی و شمی بہم انجنے کش بود آن شب چراغ مست سماع از نفس گرم عشق ہرزہ نگویم کہ نیم ز اہل ہوش نور نفس اوج گرائے گرفت نیست دریں جامہ بغیر از آگہ معنی ہشیاری و مستی منم
--	---

در جسم و دیر منم جلوه گر
 رشته هر دام ز من هیچ پیچ
 چون دلش از نشا تو حیدرست
 جسمگی آن میوه که افشاند بود
 از اثر لذت آن لب یکد
 گفت که این دعوی قدوسی است
 گردگر این نفسه سر یلبسم
 تیغ بر آید و هلاکم کنسید
 چون می تو حیدر دگر نوش کرد
 هرزه دوشینه در آید بچوش
 مستعان تیغ بر افراشتند
 هر که بعضوش سبک تیغ راند
 گر یکنان زخمسیم هر سبلی
 بود یک زان همه آسته تر
 بسته بر دست و نظر کرده باز
 دید که هوشش آید و تیش سوخت
 دیده بیاراست بدیدار بزم

کافر دین دار مرا سجده بر
 هر چه بجز هستی من هیچ هیچ
 رشته ز آینه زش و حدت گست
 باز فشانند بر آن باغ جود
 نه ز غلط لب زندامت گزید
 وز لب مانفیه ناقوسی است
 گرد چنسیں هرزه بر آید لبم
 گنج نهان خانه ظالم کنسید
 می زد و اندازد فراموش کرد
 لیک بران هرزه فد عقل و هوش
 تخم عدم خیسری خود کاشتن
 تافته زو تیغ بخونش نشان
 فرصت لیله زده هر محلی
 دست و زبانه ز کم بسته تر
 تاجیه بروں آید از آن گنج راز
 زرمه دعوی استیش سوخت
 لاله فشان دید سمن را دوزم

<p>گفت چه بادارز ه این موضه خاست صورت آن حال برنگی که بود گفت چو باشعده ستیزه گس هر که بمشوق کشد تیغ کیس کو کهن و غم دل ان شکیب تیشه چو بر صورت جانان نهاد تیشه بر بود از و سه دزد بر سرش آن نه منم که لب آن نغمه زاد این منم از هر نفسی بسته لب عرقی ازین زمره لب را سوز راز فروخور که دلت ریش با</p>	<p>کره ورق گل چین کر بلاست خواند بر آن بلبل معنی سرود سوزن و سه نبود جسم کس مرگ برون تاز و دش از آستین چهره کشائی صنم دل فریب حسن سبک باز و سه غیرت کشاد گشت بصره ایسه عمارم رهبرش اوست که آن نغمه تواند کشاد بر نفس و لب زده مهر ادب هاں بستر او و نفس لب بدوز حوصله معرفت بیش باد</p>
--	---

نغمه از صوت محبت

<p>چشمه آثار تراوش گرفت آب سخن بود کز ان چشمه زاد میوه فشاں طوبی جان بر دید برگ و برو سه بحلاوت سرشت</p>	<p>نیش قلم چون ره کاوش گرفت قطره اول که نم از پرده داد نایزه بجنود بهر سود وید سیل از درفت بباغ بهشت</p>
--	--

هر دو قدم باغ طرازی که بود
 شهرت یک حوض بسنیم داد
 نایزه فیض لبالم کشود
 تا نکشود از لب این چشمه آب
 در چین باغ شش را لی کن
 برگ برگ و ثمر اندر ثمر
 صاف دگر فسته بهر جام ازو
 از نم این چشمه صافی نهاد
 از نم این چشمه آتش فشان
 از نم این چشمه ریزان بخاک
 از نم این چشمه لب تشنه جوی
 هر بر و بر که که نمایشن هست
 هر بر و بر که که سیف زباں
 فضله خاشاک گلستان اوست
 معنی از آه و زش او عشوه ساز
 فاتحه بخشنه اسرار غیب
 شمع خرد و شعله دانش فروز

حوضه ازاں آب لبالب نود
 نام یک چشمه کوثر نهاد
 چشمه حیوان اسم ازین نم کشود
 بود ملوث گهر آفتاب
 چشمه هر آب سخندان سخن
 از یم این چشمه بود بهر دور
 ذوق دگر یافته هر کام ازو
 شهید بتاں چشمه کوثر کشاد
 زمزمه عشق بود خوں چکاں
 مرغ چین ز نفس آ بناک
 حسن بیاں یافته صد آبروی
 از نم این چشمه صفائش هست
 دست بدست آورد از باغ جان
 غار کهن گلین بستان اوست
 وحی ز فتنه ندی اوست ناز
 میوه فشان طوبی گلزار غیب
 در حرم معنویان عود و سوز

آب و هوا کے چمن معنوی
 نغمہ کشانی لب دل بستگان
 جعد پریشانی از و مجتبی
 در حرم آرائش قندیل سنج
 نغمہ طراز چمن مدعا
 واروے بیہوشی متان بنوش
 مرغ زبانان سلیمان فریب
 ناطقہ از راز فروشان وے
 آتش او چشمہ کوثر نشین
 سینہ خراشده چو تشویش داغ
 چہرہ او یافتہ نور حیا
 تاب وہ طرہ او وود دل
 دامن عصمت بیاں برزده
 نخل معانی شہ افشاں از و
 پستی ہر بادہ کہ بہت از و است
 مغز خردتشنہ کاوش از و است
 مرغ سخن گر نہ خوش آہنگ بود

شاہ دل در حشر منزوی
 بت شکن صبر جگر خستگان
 منصب جبریل از و مرتفع
 بت کدہ رانغمہ انجیل سنج
 آئینہ صورت معنی نما
 سامعہ را گوہر غیبی فروش
 در ہو س نغمہ او ناشکیب
 سامعہ از حلقہ بگوشان وے
 آب وے آتشکدہ در استیں
 راہ نمایندہ چو نور چراغ
 حلہ او یافتہ حور صفا
 خال لبش داغ نمکسود دل
 سرزدل عرش رداں برزده
 کنج الہی گہر افشاں از و
 بوے ازین نشا نصیبیت
 چشمہ حکمت بتر او شل از و است
 سینہ الہام بے تنگ بود

وحی ترا و لب روح الایم
 ناله بر آرد و دل گرم خون
 آئینه معنی از دور روشن است
 تا جگر کن ساز تجارت ندشت
 کین صدم از لاله چمن شسته بود
 نیک برانم که بخون جگر
 رنگ جوانی دهم این باغ را
 اس زد و لم نخل معالی بلند
 نغمه طبعم که دم از فواج زد
 عشوه حوران سحرگاه من
 نحو بصفاتش نهی عشوه دال
 دل دبی و عشوه ستانی کند
 رفتم و گشتم بر یاض سخن
 برگ گلش چیدم و بستم بدل
 آن بدل مرهم راحت طلب
 بر اثر راحت آن باغها
 طوبی و خاشاک درین باغ نیست

کز کشیدی سغش استیں
 نغمه چکاند ز لب ارغنون
 انجمن انس و ضمیر من است
 باغ ازل برگ عمارت ندشت
 سنبلی گیسو بسین شسته بود
 و ز نفس طبع میجا اثر
 جامه طاووس دهم زلف را
 و ز گل و سنبلی قلم غلبه
 و ز نفس روح این موج زد
 هست گوا و اول آگاه من
 تا دهم از حسن یکا یک نشان
 فهم یک مرغ زبانی کند
 بر خس و خاشاک و گل و یاسمن
 نیش خطش نیز شکستم بدل
 دیں بدل لذت کاه و شرب
 در جگر لذت ایس و اعنیا
 نغمه بلبل نفس زاع نیست

هر طبعی برگ وبری می برد
 آنکه خشک بند کند استس
 و آنکه بود بر شمشیر دست رس
 اگر همه طوبی بنشانم بباغ
 را حقیان را که چشاند غم
 گاه نیل بسمن می وزم
 هر چینه آب و هوا میش است
 مرغ بهشتی ز طرب تر خورد
 هست درین باغ لامت شر
 تشنه لب زهر من آب حیات
 آنکه چشیدن نتوانسته است
 طبع من آنجا که بود مشت خن
 حیف که دو دم نپذیرد کس
 نیستی بر برگ دل میسزغم
 تا اگر از جنبش رای صواب
 حیف که نخفت که تر استم دل
 هیچ در دل که ازین ریش نیست

برگ مراد از شجر می برد
 از سر طوبی نه شود میوه چین
 و امین بهشت نگذارد بخس
 یا همه نشسته شکستیم در دماغ
 خسته دال را که نهید مره
 که جبگر مرغ چمن نیل گرم
 سرشته از و برگ و نوایش هست
 مالم که نار سمن در خورد
 بے نمکیها ز نمک شور تر
 شاد و بد رویوزه زهر من نبات
 لذت ناموس ندانسته است
 شعله که ندست فشان نفس
 دامن این شعله بگیرد خس
 رشته خوش بنفیس می تخم
 چهره هر زشت پذیرد نقاب
 این نفس مست فشانم بگل
 هیچ ولی معرفت اندیش نیست

تینج کلام ز اثر هست تینز عری اگر نیست شکارت بگام دام مر و ست ز چمن بر چمن دام فرو گستر و شو پاکست بست	لیک بالماں نیار و ستیز طائر از زنده کم آید پیرام دینشین و دمنبر از گیس صد کس هست و دهانیز هست
--	--

مثیل

دیدیکه باشه دراج قوت رنجیت بیا قند کیش زهر قند شربت دل ریزی و خون جگر حیف که سر بایه ایں بود و تار دام چنیں صید سیاه رز و بهج رشته ایں دام تنیدن خطا طعنه کشا چون حرف هرزه گفت ای قصب بیهوده را رنگ رز آنکه بود جذب کند شش بلند خود شمر کوتهی اینجانرست ایں دم سرد از جگر دم دور کن	یافتن و یافتن حسن بکوت کای هوس اندیشه کوته کند تا لگے را بر بائے کمر از تور دود دام کس را بکار پیش بریں رشته تنیدن سیج صید تو معلوم که چندش است دام طراز زنده بچو شید گفت کز نگیزی ابل کس خود بگز نیست غم از کوتهش افتد کند کوتهی از هست بر باغ گشت شری ازین جنبش منصور کن
---	--

<p> دام من آنست که در یونف غار باز آید پیش در آمد بتیید طوطی مستی شکر انداخته نغمه طرازنده بستان دوست سایه نیلگنده برین چار باغ دام چنین صید گیس گیر نیست شرع ازین دام هیا یون شکار دام من آنست که طاووس جان گر گسته این پرده است عزنی اگر دام ترا صید نیست دام کلامت که خسرو یافته بسته این دام کلید مراد بسته او که زغن و گرتز رو سرو که آزاد گیش آمد بکف </p>	<p> کرد رسول عسری را اشکار طوطی باغ قدش بود صید سایه او مرغ پر انداخته طائر حلقه مرغان دوست سایه فلن بر سر طاووس و زاغ رفته ش و احسن نخچیر نیست طعن گیس گیری از دور و دار و کفش داشته است آشیان کس چکند طالعش آورده است حیف بران است که در قید نیست جل متین رشته او تا فته رشته بندش گره بے کشاو خرم و آزاد بر آید چو سر خواند ز مکتوب خزاں لا تحف </p>
---	--

ایینه بستان و نگارین

<p>آب که آن مریم معنی صبح</p>	<p>آب چوب لب بر کنه لب</p>
-------------------------------	----------------------------

هر سربویش ز مے عشق مت
 مستی او بر سیر ناموس تاج
 چوں در اندیشه بهستی کشاد
 نیشتر بر دل ریش خلید
 ناله اش آتش بل اوج زد
 ناله ز لب تحفه گرد وں گرفت
 ناله تلخی اثر افشان ریش
 گرمی گرمی بصفائے ملک
 همنفسی کرد و سست و جوج
 تا منم این زمره سینه سوز
 یادند ارم ز تو حال تو چیت
 چوں لب ساکن گهر نغمه سفت
 حوصله ام تنگ و ملولم بے
 منفعلم کیں دل مے نوش کن
 بسکه بود مست تماشا ئے دوست
 در همه عمر که بروی گذشت
 آنچه ز فهمیده دلم یاد است

شرع ز کیفیت اومی پرست
 میکه عصمت از و بار واج
 دیده بهموره هوشش فقاد
 خون دل از دیده برویش ذوید
 گرمی بد ریاض دیش موج زد
 گرمی زد دل برک شبح گرفت
 در اثر از نغمه دار و دیش
 خنده لیلیش گداسه نمک
 کیں همه زاری ز چه داری کج
 دین گهر افشانی گنجینه سوز
 موجب طوفان طلال تو چیت
 لعل بر افشاند زمرگان گفت
 منفعلم از روی رسوالم بے
 دین دل جز دوست نر امون کن
 آنچه بیادش نبود یاد است
 هستی او گرد ضمیرش بگشت
 نام دلم بنده آزاد است

از غم او سینه سحر باد
عرفی ازین می قدحی نوش کن
ریش نهد کن غم بیده چند

ورنه سستی مستی سوز باد
وز غم جز دوست فراموش کن
کم ز زنی خود نتوان بود چسبند

اصل هارچیت فرح اوست

لے بصفا انجن آرائے حسن
بعد رسن سائے تو آشوب ز آ
آه کسے صبیاد تو رضوان شکار
حسن ترا سایه شین آفتاب
پیش لبست مرده دعائے مسیح
مندوی زلفت که ختن منظرست
سحر که سر و چین ابل است
فتنه سر چشمه طوفان نوح
طاق دوا بروئے تو محراب ناز
طاقتیانند دوا بروئے تو
چشم تو گوهر شکن گنج راز
نرس از ورنج پرستی گرفت

حسن ز رویت بهمانائے حسن
لعل گهر زائے تو یاقوت سائے
سایه بالائے تو طوبی انکار
آب سمن ز آتش دیت کباب
وز نهکت زنده فائے مسیح
سلسله برهم شکن عنبرست
از روشن نخل تو پا در گل است
میکند از باد نازت صبح
عجز بحراب دے اندر نماز
سجده کنان در حرم روئے تو
راحت رنجوری و در رنج ناز
مایه مخموری مستی گرفت

چوں صفت آن لب خندان کنم
بر شکن سنبل عنبر اسیر
چون محرم حین یاسمن
در هوس سلسل عنبریں
حن ترا اہل عمل فتہ زائے
غمرہ زواں سوز دل مستمند
صلح شہید ستم آراے ناز
بس کہ بہر گوشہ چشم سیاہ
ابر ویت از ناز کمان کردہ زہ
چشم تو بیمار تر از عہرست
شاہ حسن تو تغافل پسند
تکیہ گر یاسمنت آب و رنگ
سوئے تو صد نوبت اگر بنگرم
اسے دلت آسودہ ز غمخوارگی
در چنے کر ویت این نگاہت
صد و ورق گل بجایا ہے دہند
رنگی ازاں با گل رعنائی تست

دلغ طبر زد نمک افشان کنم
نسبت جعد تو فشانہ عبیر
بر شکن سنبل تر بر سن
نور شود سایہ شکن بر حبیب
دشمنی آرائی و عداوت کر کے
عشوہ پے ماتم او نخبند
عربہ آراشیں تابوت ساز
غمرہ نشانی بکسین نگاہ
بر سر موئے دود عالم گرہ
بسکہ بر و غمرہ ہجوم آوردت
حجلہ ناز تو بغاوت بلند
حسن تو از تکیہ نازت بہ تنگ
نیم نگاہت جو جمع آورم
خار سنہ در رہ نظارگی
اصل بہار چہنت فوج اوست
دامن دامن بجگا ہے دہند
بوئے ازاں با سمن آرائے تست

ایں چین لاله که پر درود
 لاله پویشاں که زباغ توفیت
 حسن هوادار تماشاکی است
 گر گهر حسن ز حبیب تو بود
 گر نبود عشق هو اگی حسن
 سنگ دلی مایه دل سردی است
 نرم دلی شور فزائے دل است
 دل مشکن عہد وفا تازہ کن
 حسن تو مغرور با وازہ چسند
 برگی ورعنائی باغی خطا است
 رنگ جوانی ز سمن شسته گیر
 آہ گرایں نامہ بغایت رسد
 بادخراں میل وزیدن کند
 آب لب لاله پیمیند نسیم
 با سمن از سبزه پریشاں شود
 برگ و بر حسن بغیتارود
 حسن بر افشاندہ متاع از کساد

عاریت از باغ کسے کردہ
 دیں چین از بہر فسخ توفیت
 ناز تو سوزندہ بسیمبائی است
 طبع وے آلود بعبیب تو بود
 گوہر عشق وجہ تاثیر حسن
 غنچہ غم را سبب زردی است
 موجب لغزیدن پائے دل است
 می کشاندیشہ زخمیازہ کن
 ناز تو بر بیکانہ زانمازہ چسند
 باغ جناں برگ چینس کے روست
 سنبل شگون بسمن شسته گیر
 فصل بہاراں بہنایت رسد
 آب سمن عسرم چکیدن کند
 در جسم غنچہ بہیر شمیم
 سنبل زلف است ریچاں شود
 روح شہید اں بہماشارود
 گوہر دل خوطہ زناں در میزاد

بے ادبی از مے امید مست
 طنز کنان بانگ زندگانه صم
 آئینه بستان و نگاہی بکن
 باغ ترا گو اثر از آب و رنگ
 جلوه گر پیائے لب بام کو
 نخل تر از پیش خوبی کجاست
 حرفی و آرایش صد ناز کو
 ریزد ازین گونه سخنهاے تلخ
 ایں شرج رو شبهاے تست
 نغمه بلبل چمن آراے باغ
 بلبل وستان زن باعث منم
 ره که بروں از روش افتاده است
 نغمه کشائے چمنست صوت زراغ
 جلوه گر سبزه نخس داده
 حسن در آغوش هوس تابکے
 گو چمنست صوت کلاغی مدار
 در چمن روضه خسی گو میباش

وز ثمر لطف تو کو تاہ دست
 لے گھر حسن بدج عدم
 یاد جوانی کن و آسے بکن
 شہد ترا کو بنوازش درنگ
 نیم نگاہے بصد ابرام کو
 گو ترا فانی طوبے کجاست
 نازی و تعمیر صدا عجاز کو
 غرہ شرم و ادب آرد بلبل
 ورنہ گرا طافت ایدائے تست
 گل یہ تبسم طلبہ صوت زراغ
 زمیندہ سینہ پداغت منم
 چشمہ بے آبی از و زاده است
 عطش زن از بوسے گلست مریغ
 منصب طوطی بکس داده
 غیرت سیرغ گلں تابکے
 باغ تو گو نغمه زانے مدار
 چند ملک بر جب گر بے خراش

مهر نیاید دل اهل هوس
 صد گیسو شیفه آنگیس
 آتش اگر شعله فروزد هزار
 مقصد پروانه هستی گداز
 شعله بوسه در زدن از خای است
 در گیسو آید بر شمع از بکس
 تلخ غم از شعله برافراز تیغ
 در عرق الماس گذار م نه تند
 این نفس بسته بناموس عهد
 واسه که بس بید و رنجیده
 تلخ من اول بمذاقت بسنج
 نیستم از باز و غرورت به تنگ
 تلخ سخن شو که دعا می کنم
 حیف که هر چو کس که کنی در دلم
 لاله که رنگ در قی از خون زند
 زین سخنان ننگ غرض دور دار
 عرقی ازین زمره ات ننگ با

دوستی شعله مند اند گیس
 رم کند از جنبش یک آستین
 جوشش پروانه بود بر تار
 در قدم شمع بود سوز و ساز
 زانکه مرادش ز تو ناکامی است
 هست ز موش طمع آنگیس
 شعله مدار از پرو و باش در تیغ
 لیک بود شربت من سودمند
 ز بهر نمایست فرو شنیده شهید
 دین نفس تلخ ننجیده
 اگر بکنی آشته خود مرغ
 صلح بخویم نگریم ز جنگ
 جنگ ترا صلح فدای کنم
 چون حسرم خاک شود منزل
 از جگر هم چسبند و بیرون دهند
 بے ادبیاست تو سعد و ردار
 عود مجازت عدم آهنگ باد

صورت آئینه پرستی که چه
آنکه زوی آئینه صورت پذیر
وای اگر چهره بر دور نقاب
هر چه درین دایره صورت پذیر
گر ز طبیعت به شنائیش نیست
دل بجهنم ده که بخود قانم است

بوی میخانه زده مستی که چه
چهره نمائے تو بصورت ایسر
باز دهد آئینه این رنگ آب
هر که درین حلسه آرا بگیر
ورنه بخود زنده حیا نشینست
جلوه معشوقی او دامنم است

مثنوی چو سوزندان طلیح

نیم شب باد و سه دستان طراز
تهمتیاں غنیم عشق صنم
جمله بذیل نفس آویخته
بزدل خود بسته یکایک طراز
کنج مصیبت سکه دوا شتیم
جمله تپی پای و گوهر فروش
نازدومی چهره بران سر وخته
مایه یی وردی ولان و ملال
محرّم دل با همه بیگانگی

کرده بافون در افسانه باز
چون من و سحرانی همه فسون دم
هر نفس رنگ نوسه رخت
پرده ز آرایش خود کرده باز
تخم نه اند وخته می کاشتیم
تشنه لب و چشمه گوهر فروش
خام چو شادی و چو غم سوخته
از طیران مست و فرو بستن بال
با گله دعوه پردانینگ

خسته پری داخل آن جمع بود
از طیاران بسته پر عرض حال
سردی آن جسم در و کار کرد
تیغ ملامت بدلا غنت کشید
کج مصیبت که شمشیرش بود
گفت که لے زایر ایوان شمع
ز اول شب تا بکه صبح دم
تخم شد آمد بهو اکاشتی
تا بکے این هر دشکین نفس
در غم این دیده نفنوده شو
خود چه کند شمع نگس آن ما
نایره حسن نگهان او ست
شمع ندارد و بگس زان نیاز
لے بز وایا لے هوا عنکبوت
رشته پرواز تنیدن که چه
توست خود از شعله کن آلوده
نمت و سازی شمت حرام

کش همگی سوخته شمع بود
شعله نهان ساخته در زیر بال
نفته رمزی بنفس یار کرد
ظن در آغوش کنایت کشید
ریخت به پروانه او مشت دود
گر تو نمشدت بهر اماں شمع
ویده شب بچ نماید بهم
پاس رخ شمع همی داشتی
بال و پرافشانی درانی نگس
آخرا زین شمس بر آسوده شو
سایه بهر از سر شمع لے هما
مروجه جنبان و گس آن است
بال مرغجان و پیر و روبنار
نے ز نگس از گس کرده قوت
بر گس دام کشیدن که چه
بلکه تو شو طعمه آتش چرخ
نسبت بیگانیت بر دوام

برگذر از طوف حرم وصال
 الگس نیست بجنبش درست
 گو بره گام بود گرم خیسند
 نمنه چو تو محروم بود در حضور
 کام گس لب بشکرد و ختن
 گر کسی بر اثر تشنه باشد
 تشنه لبی لب شعله نه
 غوطه در آتش دن و گوهر شمار
 گر نه در آتش بودت جایگاه
 و ده که بنا موس نه راه بر
 دیده باین سرش او باز کن
 تا جگر شعله غنا نرم دار
 تبار و دست شعله در مغز و پوست
 عرقی ازین ذروه چیه سان بر شوم
 ورنه هنوزم هوسی در سرست
 گو دل اندازد نعمت شناس
 شمع طلب بر نسو ویم به

در شکن این جنبش ناقص بال
 جنبش از بال تو کامل ترست
 بر قدم قند بود بوسه ریز
 بر تن خود لرزد و گر دوز دور
 مطلب پروانه فرو سوختن
 در نه در آتش و و خند باش
 سوخت لبست مرمت اشتعاله
 شعله بفانوس خود بر کنار
 که بودت در دل معشوق اه
 داغ نمند رنهی بر جگر
 مست حمیت شود پرواز کن
 بلکه در دل تر شو و جا گرم دا
 تا بکند هر چه کند میل دوست
 جائے قدم نیست که بر تر شوم
 بایه پرواز بیال اندرست
 تا طلبم نعمت و دارم پاس
 در تپ امید بسوزیم به

<p>دست بد امان طلبت ز نعم من کیکم اندازہ من هیچ نیست</p>	<p>در بزم لاف ادب چوں ز نعم در عدم آوازہ من هیچ نیست</p>
	<p>گر بمیان آوردم رؤسید بر در فروس نویسم امید</p>
	<p>مناجا بدر گاہ قاضی الحاجات</p>
<p>دل من سنگ کوه طور سنگست تجلی کن که موئے هست در طور کرم بسیار و دل بسیار داری دلے پاکیزه گوهر تر ز ایمان لبش مست مکید نهایی الماس نه آواز میش نیش از وے شود نیش که سوز و راحت دیرینه من ولیکن شوپناہ فیبرش تا عرش در وں بجزی کن از آتش لبالب چنان طوفان بے تابی بر انگیز حضرتش مضطرب تر باشد از الحج</p>	<p>خداوند ادم بے نور و تنگست دل مرا غوطه ده در چشمه نور و گرزین نامزد دل عار داری دلی ده چون محبت پاکد امان دلی مرهم گذار آرام بشناس دل ریشی که وقت کاوش نیش بر افروز آتشی در سینہ من در آں آتش فلک جان مافروش بر و نم ز آتش دل دار ورتب در آں بجز لبالب ز آتش تیز که هنگام هجوم موج بر موج</p>

بپوشان چهره ام را خلعت نرد
 چه شربت آب کوثر است او
 بیار اشهر دل را تحت تافوق
 مزاج کام ده تا کاهیم را
 هر آن محنت که عشق از وے گریزد
 علامت را آنیس داغ من کن
 و باغم را بجای تازه گردان
 بده صافی که چون بنفشه نازد
 هوس ابر که بختادم در گنج
 کنون عمریت کیل طبع ادب سا
 کلید گنج معنی ده بدستم
 جواهر سنج معنی کن و لم را
 چو عقلم شیخ بیداری برافروز
 چنان از حیرت کشته توستم
 ضمیرم ده کزونی رنج کاوش
 زبانی ده بجفتن گرم و چالاک
 در یکدانه گر کشته نشانم

بنوشان سینه ام را شربت نرد
 گل و سوز مجت لذت او
 بگو ناگوں ستاع لذت ذوق
 بلند آوازه کن خوش نامیم را
 بفر ما تا بجای غم پرستیند
 شهادت را نسیم باغ من کن
 لبم را دشمن خمیازه گردان
 جبین من برفت گلزنک سازد
 کهر جستم خذف بروم با صد رنج
 همی بود در خمیازه راز
 و گرنه ستم اینک در شکستم
 بلیله آرشا کن خسلم را
 چو شوقم گرم رفتارم در کوز
 که با صد گنج معنی تنگد ستم
 بود صد چشمه معنی در تراوش
 کش از گرمی شود آتش عرقا کش
 بده گنج کز آن به بر فنا نم

روانے وہ متاعی کا دم کرامت کن لعبت فی چند جامے کہ چون لب جرعه سنج ساغر آید	بانصاف آشنا کن حاسد ہوا می آرام سوز و درد نامے فغان نوش نوش از غم بر آید
--	--

ایضاً در مناجات

بنام آن حکیم مصلحت کار کہ در صہبیا ز بدستان نہفتن وہ آبی بقبیل حکمت آموز گہش لب در تسلسل بر کشاید کہ از دورش نہ اندازد بگردا بہر سوسش و اندست یلدا ہی تاز و ہمہ چشم و ہمہ گوش چنان از حیرتش آخر کند دست بنام آن برون سوز و روں سنج دہد آنکہ لبی بس خشک خاموش	قدم غم نگران عقل پیش برد جواہر از فردستان نہفتن کہ گرد تشنگی را گوہر فروز کہ چون دیوانگان زنجیر خاید کہ ہر موج و دوار افشانند اسباب نہ یلدا را بیا بدست یلدا فزاید ہر قدم صد ہوش بر ہوش کہ بالایت گوئی دست بردست کشاد آموز مستح در گنج کہ ہاں لے تشنہ اینک جرعه نوش
---	--

بنوش این سکه صاف انداخته بنگار
 و دوزانسان بدستش برگ مستی
 بنام آں طبیب احتیاج افروز
 که یابد خستد چون نامحرمی را
 بر غبت آبرو سبک گلستاند
 بر دوشش که سبک آسودگی سنج
 بنوشن این شربت آسایش انجام
 چنان راحت بگامش در نشاند
 بنام آں حبیب آشناسنج
 بسود الماس در خون جگر گشت
 هر آن دارد که حکم نیست داشت
 که اسب تشنه ناسوری داغ
 بصد جان می فروشم نیم مرهم
 بیار زان شمار این مرهم دیش
 چنان مجروح را مرهم رساند
 بنام آں حکیم معصیت سوز
 که با این آینه ناسر راستی ما

بنوشن حجم که نین تنگ است
 که جوید در اتان الحق پیش دستی
 دل بیگانگان به اصحت آموز
 بجاں لرزان به بنید معنی را
 نبات وقت در ابرو سبک نشاند
 انیس عافیت بیگانگی رنج
 حلاوت بادستان و بیاشام
 که در بید روی جادید ماند
 که در آتش محسوسه در سنج
 نمک هم سود و صاف زهر است
 بهم برشت دانگه بانگ برشت
 همه آرایش معسوری داغ
 در آرد بیج کاه کوچه علم
 و گر هم را نگان باید بیاد پیش
 که ز خمش تا ابد ناسور ماند
 گنه را به طلب آمرزش افروز
 متاع ناصواب افشاندی ما

اوپ را دست پرستن بشو
 سواد از دیده معنی زد و دن
 هپی دل بودن از رنجی که دانی
 عنان بے وفائی نرم کردن
 بیاز چیه مجاز استنها
 گستن سبزه و زنا رستن
 بنا شایستگی طے کردن ایام
 بایں اعمال وزینها تازه ترهم
 عنایت را عنایا ازمانتا بد
 بحدے کامراں ساز و طلبا
 بنوعی تحفه ایسدا گیرد
 چنان جنس طلب دار و مرا دست
 قنای الله زینس گنج عنایت
 شمار جو داو کردن نشاید
 درین ره معرفت را بجز بنوس
 زباں را مرغ دستاں بچ دل کرد
 خرد را کاوشش مغز سخن داد

حیاراره ندادن در نصیحت
 بترگاں برقع صورت کشودن
 طلب نا کردن آں گنجی که دانی
 بهر بیگانه دل گرم کردن
 از جو سزا و بزاری خواستنها
 صنم گفتن و زو خاش نشستن
 ندیدن باز و طے کردن دگر گام
 که در طبیعت و می زائد دگر هم
 بدنبال مراد ماستا بد
 که شعله در جگر بندد طربا
 که نو میدی ز غم نازاده میرد
 که کوئے ماه و اهرایک مرا دست
 زینس بجز گهر سنج عنایت
 مگر هم علم او با این بر آید
 بجز گهرای علم و هم هندس
 ترخم را بنام او بجز دل کرد
 وزاں چهر چشمه سر بر زده من داد

عناایت کرد گنج بندگان نام
 بهشتی باد و عالم سر و آزاد
 محبت را کلید گنج دل کرد
 براحت ریخت برگ کوتهی را
 ز روی عشق چشم عافیت و دخت
 کلی از شاخ فطرت می نیارد
 منه انگشت رو بر نقش دیوار
 گراز و سبزه جلوه در کارش نمودی
 قناعت کن بایں برهان و تن زن
 بیاعرفی آب آلوده بر بند
 زوای عذوبیت نیست بیہات
 زبان را باز دار از تیغ رانی
 و گرتلخی کند شوق سیمست
 زمین معذرت می بوس و می تاز
 سمند معینیت در زیر زین باد

دو سرایہ آغاز و انجام
 بزم دایم یحیی بندگان داد
 ملامت را بخون او بجل کرد
 بخون عشق بدورد آگہی را
 خرابی را عمارت ہا در آموخت
 کہ حیرت نقش از رخ بر ندارد
 کہ آنجا جلوه ہم بودہ در کا
 کہ اورا چہرہ ہستی کشودی
 فضولی را مدہ ز نہار دامن
 بدستانی کہ می سنجی نہ رفتن
 مسخ این نمہ در باغ مناجات
 بس است این ترک تازی بر معانی
 عنان بخودی نگذار داز دست
 کہ بخشاید مکر و انسندہ راز
 دو عالم گوہرت در آستین باد

کہین معبود کہین عبد کہین ہذا اللہ
 لہ اس کا خلاصہ اس شعر میں ہے۔ عید بکر و کمالات کا ذکر پیدا کر ۱۲

مقیه خود کجا مطلق شناسد

بنام آنکه نتوانم ستودش
نه که حمدش کنم بسباب آن هست
خرد ز هر از شکر شناس حمدش
زبان مشتاقی دل گستاخ و مست
ولی حمدش بجا گفت گو نیست
بلای این عقده راه نود کشایش
که گوید کال بضاعت خود که است
چو ز داندیشه لاف حق شناسی
گرش و نه ان شکستی بت شکستی
بساکس بستگری در دهر نیست
بت آفر عوام و فریب
بتقتیشی دل آبتن نیاید
جنین سیر قش چون حق شناسد
جز این معنی که جزا و بنده است
جز این معنی که گوید هر چه است است

نیارم دم زدن در شکر جودش
نه که خاموشی گردم تاب آن هست
دل اندیشه در دسواس حمدش
بحمدش که در آیم معذرت هست
بگفتن هر چه گنج حمد او نیست
شناسایی نخست آنکه شناسیش
مگر اندیشه کین لافش حرام است
بحیب اندر بت دار و قیاسی
ملاقم گر شدی ز نار بست
چنان که اندیشه داند که تو نیست
بت اندیشه افلاطون فریب
که از اندیشه ابله نر ای
مقیه خود کجا مطلق شناسد
اگر گوید خسرو شرمند او است
بدستان ندیمان مستراز است

خردم هر چند مغز خویش کاود
 هر آن معنی که در خود نقش آن دید
 کما لاتے که نامش بر زبانهاست
 گئے علمش ستاید گاه حکمت
 بخصر اندر کشد اوصاف حق را
 ز به جا بل ز به ابله ز به است
 بعلم ارگنجد اورا کشن بسجده
 نشد حل این مستاصل همین است
 بیاعرفی در افسانه در بند
 چه گفتی هر چه گفتی کوتهی داشت
 زبان در کامش دل در دهن است

سخن ز اندازده او نمی تراود
 ستود آنرا و بریزد آن پسندید
 نگاہ دارم که این در اینهاست
 گئے از خشم گوید گاه حرمت
 بس آنکه نکته سخن آید سبقت را
 که بے اندازه را اندازه پرست
 محیط علم چون در علم گنجبد
 ز ما تا جو هر اول همین است
 پرستانی که سنجیدی فرزند
 نه پنداری که نقش آگهی داشت
 بخاموشی سر و شوتا قیامت

توان یافتن زیر معانی

یا بخت سخن از خواب برخیز
 ز دعرنی صلائے خوش کلامی
 ز داینک تخت گویای بشیر از
 خواب آلودگی کن طے فرنگ

چه شکل طبع من شاداب برخیز
 چه خوابی بر سر خاک نظامی
 سبک برخیز و خواب آلوده می تلمذ
 که وقت از چشم مالیدن شود تنگ

<p>که این معنی صواب رفتن اولیست ترا از گنجینه تاشیر از راه است بکش قبر نظامی را در آغوش زیارت نامه بستان ز خاکش توان ره یافتن زین معانی ترا بنمایم آن گنجینه را از منم وین نغمه بر خود می سلیم دل من در ادمش فہری کہ اولیست طلاش گرد ہم داسے ندارم</p>	<p>مگو ایں بوسہ گاہ اہل عنایت کنون در گاہ عرفی بوسہ گاہ است بیاد حق و دواع انداز بروش طلب کن ہمتی از روح پاکش کہ نزد آن شہنشاہی معانی چہ گوئی کا ورم در غبہ شیراز گویم فاش و برقع برکشایم نظامی با عروس نظم پیوست گذشت ایام سنش در کنارم</p>
--	--

تخیلات ذہنیۃ

<p>کہ حاجت داشت برہیک نظامی کہ نوشتش بر سیجا میندیشیں کہ یکسر شجر غم جوید از گنج ز دریا جز بگوہر در نہ باز د صفا از کعبہ جوید نے مقرر نس ز طوبی میوہ نارس نگیرد</p>	<p>دو منظورم بود در خوش کلای یکے اود ہم کہ ماند این نسخہ در پیش یکے ایں گوہر افروز گہر سنج گرش دریا دہم لب تر نہ ساز د سہیل از آسمان بیند نہ طلسم ابارے نیم خبت از کس نگیرد</p>
---	---

گر آن لفظی که بر معنی کند زور
بر آن معنی که لفظ او تقسیم است
کلی که خار دامنش دریدست
نزاکت تا بدین غایت و لے علم
گهر جوید و لے از معدن خاص
اگر سحمان سخن آرد ببازار
و گر عرقی بهستی نهنه سنجید

نسجد گر سلیمان گفت و گوید
بجانشاید اگر در سیم است
صبا گر داده از دستش پریت
بدان حد نیز که جا بل خرد علم
خرف ریزد و لے از دست نعل
بباید سنجید و گوید خرد یار
ز خجالت دادین ببل بر سنجید

بعشق آویز و رمز آموز او باش

نه خویشاوند نه سر با دم نه مزدور
نه خسرو را ز لالا زار و گانم
نه بوسی خواهم از شیرین آغوش
نه عرض حسن شیرین بے نیازم
ازینها در گذر اسرار جو باش
نگویم داستان عشق و سر با
نه زان دست این قلم را کرده ام تیز
اگر آن نامه رازش ناکشاست

که بے روغن چو آغوش را دهم نوید
که بروی تیز تر باشد رخسارم
که طوبی خوانمش یا چشمه نوش
رسد بر خسرو و سر با و نیازم
بعشق آویز و رمز آموز او باش
که متاں را سرودی میدهم یاد
که سنجم نامه شیرین و پرویز
ترازدی قیامت ایستادست

<p>تو گزین دست این تال کنی گوش دیگر زان و الهی بر قول دوست صد افلاطون نشان از گوش نعل سر اسرار عشقت این ترانه کس گویند کین دریا می رازست کس گویند این باز چرخ نکست کس این نکته کرد دانش فروست</p>	<p>خراش کردنی ز نهار می نوش که کردی هو شیار از رمز مست که بایں رمز گرد آشنا دل همه لبس پر وزیر آشیانه بجوش او گهر چشم باز است زبان عشق با هوشن بجنگست مداند عشق میسر اندک چست</p>
---	---

نماشایم چمن از سر مر کلم نمیش

<p>صباحی دلکش چو خنده حور تنق می بست ابر نو بهار را شکم بر سر سودی ابر سیراب ز می طنانه و گردون خم گین بود عروسی در عروسی دشت در دشت بهید ناز میزد در شرخ خواب شکویش کرده جابر خواب که تنگ گم در خواب و گم بیدار بودی</p>	<p>که شادی ست بود اندوه مستور چمن مشتاق شیریں بود و باران چراغ برق گشتی شلخ غناب که با آں زهره بایں یاسمین بود صبا مشاطگی میکرد و میگشت گلش را خوسه شب بنم کرده شاد ز شوخی زگرش با خواب در جنگ کجاست لطفی که گاه بکشد</p>
--	--

صبا بوی گلش دادی ره آورد
 نسیم باغ گفتی در و ما غش
 گلے در گش آرمست چالاک
 ز بوسه گل در آمد عطسه در تاب
 بیاض چشم گلگون چهره بر نور
 ز نرگس دور کرد آشفته سبیل
 زیاده جلوه گلهای سیراب
 بدل گفتا که هنگام صبحوت
 هوا بے آبرویم آفتاب است
 اگر بے سر و مانده چشم غم نیست
 مرا که نیمه امرو ز آب چو نیست
 صبا از شان به در روشک نیست
 عجیزه امروز در جیم بخت
 فرازش کرد و همداشتن رفته
 ز جام و شبنم سماں طلب کرد
 دو انبند گلگون پیش آتش
 نهان بودش سپردن زیر دامن

شکر خواب صبحوش تلخ می کرد
 مقیم تارم در صحن عیش
 که هر گل صد گریه از ند پاک
 بیک عطسه تپید شد پیش از خواب
 سراپا همچو چشم خویش مخمور
 هوا بے ابر و دید و بخت گل
 به بیداری چمن می دید در خواب
 نسیم باغ و می بون رحمت
 هانا ترک آرایش صوابست
 تماشا بے چمن از سر مه کم نیست
 گل و نرگس بجای چشم و رویت
 پریشانی خود اندر زلف کافیت
 و گر غم نسیم گل بر خند
 که در گلزار شوید بر لب جوئے
 نقاب افکند و مرکب اطلب کرد
 ندیدند آشنائی در نگاهش
 بدل کردند گلگون را به حسن

چنان چاکبان نشست و رفت
پرستاران خواب آلود و خمود
چنین فتند تا نزدیک باغ
نمودی از برون دیوار گلشن
بهشته خالی از چشم زبان هم
درون آمد چو شمع در شبستان
رسوم حاجی و دیده بانی
نشانده آنجا کنیزان قصب پوش
بختا این سرگاه است باغ
اگر حور آید این روز ده بست
گر آید باغبان گوید می سوز
خیال من گر آید آشنایست
نسیم از در آید نه ز دیوار
وگر بیرون شتاید باد غمتاز
گر آید نامه آور مرغی از شاه
وگر از بیستون پیغام آید
چو بملش سیر گشت از در فانی

که دستش را حنان در نیمه راه یافت
پریشان رو گشته نزدیک که دور
هنوز آگه نذا از عطرش دماغ
برنگ جامه فانوس روشن
تماشائی در دونه باغبان هم
دست استاد بر درگاه بستان
همی آر است مری و زبانی
ترش و کر و چندین چشمه نوش
نه اینجا بار طایوس است نه باغ
بگوید در کلید او شکست است
که در باغ آتش افتادست امروز
وگر در بشکند چون او خجل گشت
چو آمد خلوتی باشد نه طرار
بگیرندش که بوسه مالد باز
نیاید تا غضب بر خیزد از راه
نشیند تا اجازت در کشاید
روا شد همچو آب زندگانی

روشن داد آنچنان سرور و انرا
 حذر از آسیب ننگ و نام میکرد
 دلش از بند نامحرم بر داشت
 نقاب از روی خود چو کرد مجبور
 ز حسن انباشت صحن بوستانرا
 چنان گلشن ز حسنش بهره ور شد
 ز شک خنده آن لعل شاداب
 بشوخی گرم شد چشم سیاهش
 بهر سو جلوه گر زان چشم غماز
 شمال آمد ب استقبال بویشت
 صبا در زلف نسیم نشاند بگذشت
 هوا بر دس عبیری که چمن ریخت
 بهر دست که می افشاند برگ گل
 بهر سوی چید آن رشک طوبی
 صبا تا بدیدی او را در عیدین
 چو داد آں ماه داد دستانی
 سرودندی به شوقان آگاه

که از رشک زمیں گشت آسمانرا
 گراں میرفت و استنمام می کرد
 نقابش غنچه و دستش صبا شد
 گذشت از تارک سر و چسب نور
 حلاوت داد لحن ملبس لانا
 که رنگ گل شکست و تازه تر شد
 تبسم در دهاں غنچه شد آب
 بر آمد کرد هر برنگی نگاهش
 خیابان و خیابان عشوه و ناز
 دله در راه ماند از بیم خویش
 دوید و برگ گل از راه برداشت
 نخستش از حریر یاسمن چیت
 محبت را بدل میگرد و بلبل
 نهالی می شکست از موج خوبی
 نیارستی بشاخ گل و زردین
 یکایک عاشقان بوستانی
 کنایت گونه از مهر آں ماه

بسر و این نغمه قمری داشت درگاه
 بگل این پرده کردی بلبل آهنگ
 صنم میرفت و گلهاست بهاری
 چو دیدی سرو شاه از دیده بریت
 بهر سوش کشیدی همچو مستان
 قلعه الله چه خرم گلستانی
 چنان بر میوه جیب شاخارش
 سر اسراف آهوبید مشکش
 بنوع سنبلیش مغرور و فغان
 درختان بسته شوخ از جامه خواب
 چار سال خورد و سرو نوحیز
 ز آب سبز سنبلی لفته در تاب
 هوا ساقی دغار و گل قدحوش
 نغان زارغ در بلبل از درشت
 آب از سایه گل آتش سپرده
 چون سخن عند لیب آید بر امش
 صبا که فیض ز گشت شربانی

که بلبل را بگل زین پس چه بازار
 که از قمری مبادا سرو و لنگ
 زمرغان چمن در شمر ساری
 چو خواندی نغمه فریاد میجست
 نشاط خوبی دشت گلستان
 زوے فردوس اهر و مزیانی
 که گل ناکرده نوکر و بهارش
 چکان می بر زین از تاک خشکش
 که تشلیش بزلیف حور نقوان
 تر و خوش کرده دست برین و شاداب
 ز هم نشا ختی بسیخند که تیز
 ز بوی گل بنفشه حبه از خواب
 چکا و ک نغمه زن دیوار و در گوش
 ناله بلبلان ذوقی و گرد دشت
 سمندر غوطها و آب خوردده
 شمال از پائے خود دزد و خرامش
 که و هر دم بلش در نیم خوابی

<p>بحسن سر و داله شد چنان گل سراسیمه تذر و از حسن نشناود چمن در دست گویی جامم چشم داشت ز خود و سبزه تاپور و ده نسرین تو گفتی باغ مانی در رحم داشت که صورت فاخته جوید ز بلبل ز سر و افتاده در و امان صیاد که هر نفی که بود از پیش و کم داشت همه متشال خسرو بود و شیرین که شکل نطفه با زین گونه بنگاشت</p>	<p>که از بازو پهلای آسمانی کشاد آن در که محکم تر کند باز ز طرار آن شاه از در و درخت که در دم یک چمن گل رنگ درخت جبینا زرد و بر دیوار داشت همه حیرت زده چون نقش دیوار نشاید که چو بیگانگی یافت پذیرندش که این هر کشش نیست که بفرخستند و که خیزند بمنع آشنا بیگانه را نند</p>
--	---

بمنع آشنا بیگانه را نند

<p>صنم دل شاد از آن عیش نهانی فصولی از کنیزان غلط ساز بناگه فیلسوفی نامه در دست سمومی از در گلشن درون خیت نفسها سر و بر لبها سر انگشت کنیزان سیه بخت اندرین کار نه بتوان آشنائی را عنان یافت ز ویرین کنندش ایمنی نیست متاع مصاحبت صدر رنگ چید یک گفت این جماعت رمزدانند</p>	<p>که از بازو پهلای آسمانی کشاد آن در که محکم تر کند باز ز طرار آن شاه از در و درخت که در دم یک چمن گل رنگ درخت جبینا زرد و بر دیوار داشت همه حیرت زده چون نقش دیوار نشاید که چو بیگانگی یافت پذیرندش که این هر کشش نیست که بفرخستند و که خیزند بمنع آشنا بیگانه را نند</p>
---	---

چو تنهایی بعشرت خلوت آرست
 یکے گفت ایس قیاسی دل نشین است
 اگر دانیم کین اندیشه اولیست
 یکے گفتناز حسن این شیریه آید
 ولے آندم که بر وارد ترازو
 یکے گفتا که حسنت این دمسرت
 سیاوش همه بایدستم چش
 یکے گفت از مروت ریش بدن
 زد این دستان در دم شد خراب
 ز خشم و ناز تا دشت نام و شیر
 گزید ی لب گی از خود نهفته
 بدید از دور شمشاد گل اندام
 بلعلش غمزه گفت از آمدن پرس
 لبش زین گفت و گو که در پوخت
 کنیز شیر دل آواز برداشت
 حریت قبله گاه کج کلاهاں
 همین دم گرم روئے آمد از راه

در آید آشنائی را ندیده بخواست
 ولے فرماں بران را رهنه اینست
 عنان جنبان ما فرمان مولیت
 که نازی روکش رغبت نماید
 ز رغبت پیش خواهد ریج بازو
 اگر خواهد و گرنه رنجشی هست
 که جاں بر کف گذارد دل بر آتش
 گو ادا تر که راحت کمیش بودن
 بدستی جاں بدستی طرف داماں
 پذیرفته ز دم سر خنجه بشیر
 شکستی رنگ درویش رفته رفته
 که می آید کنیزی تا به سنگام
 دلش گفتا من آگاهم ز من پرس
 چو پیش آمد بکیم غمزه پرسید
 که اس صبح قیامت از رخ چاشت
 نیست باج گیر غمزه شاهاں
 بدتش نامه سر بسته از شاه

اگر فرمان دهد ماه سبک دل
چو بشنید این سخن طاووس طناز
چنان ز گش بر آشفست و ز جاشد
ز چشمش باغ زهر آلود میگشت
سیاست نمیکش تیغ و سبک دست
ضمیمش در صد اندیشه می سفت
بشاه این شیخ چشماں را سری بست
و گر نه هر که را دل باشد و هوش
عنازش گفت می باید ادب کرد
کرم گفتش پرستارست نه غیر
حوالت کن یعقوب این سنگدل را
پذیرفت این سخن و ز جاک برخت
چو از زلف آرد طاووسانه خویش
کند بر حلقه ناز آینه زش افتاد

بیاد و نامه شاه تنگدل
گرفت از مو بویش فتنه پروا
که یک یک تار زلف از هم جدا شد
نسیم اندر دماغش دو میگشت
نگاهش بر لب خشم میست
بنمکس سر ہی جنباند و می گفت
اگر باشاه نه باد بگری هست
نگر و دآں سفار شها فراموش
مگو سهوست کین سهوی عجب کرد
بیادست تحمل گیر و می سیر
و گر بتوان طلب کن آن نخل را
گلستان را بحسن جملوه آرست
دماغش تر شد آن جانانه ویش
گنہگار از پی قاصد فرستاد

چو روشن بنگری اصل پرکار

شمع فروز جسم احترام

ناصریه شود چمن نعتقام

بر شفق گر بچرخد شمار دشمار
 تاب ده رشته کو تا ه عمر
 صورتی داده بیاد بهار
 مرغ شکیبائی از دسینه تنگ
 گوهر دل شسته بدریا کس غول
 کرده مساحت بذراع صفات
 بوسه بگیر و ز دماغه سمن
 جل جلاله علم شان آوست
 برده دل از حسن چه بیخاست این
 خاک نشین در او بندگی
 بندگی از داغ قبوش نگار
 بس که بود شسته عفو و عطا
 دیر و سرم دوش بدوش آورد
 نغمه تا قوس خروشان از دست
 لغزش مستانه دهد سهورا
 ناطقه را از فرسوشی دهد
 سامعه را نغمه پرست آورد

بر ورق دیده تماشا نگار
 تا بعد دم رفته نفس از راه عمر
 نقش کشی کرده خنجر از اشعار
 چهره بیماری از دسینه تنگ
 نواز از داده بدود در دل
 بوقلمون مزرعه کائنات
 کش نفس او ندهد در دهن
 عمنوال کس خوان آوست
 گوهر خود زاده چه دریاست این
 مرده بیماری او زندگی
 گردن آزادی از دوطرفه دار
 دست نیارد برده سهورا
 سیمه و ناقوس بخوشش آورد
 سینه هرز مزمزه جوشان از دست
 چشمه افسوس کند لهو را
 قفل گری را بخوشی دهد
 با صره فانوس بدست آورد

تلخ کند میوه ناموس را
 تاناز داین حلقه الوان قسم
 چوں بچم بایه حکمت شمر د
 زندگی از وی عدم مرده را
 خلق عدم را رگ شریان کشود
 عشوه شیریں بچس آن آورد
 غمزه که شمشیر بدست از وی است
 دایگی حسن دهد ناز را
 عقل بچاسوسه را از آن آورد
 روشنی سینه علم از وی است
 نایه عقل بتعلیم داد
 تاناز غمراه اثر بسته بود
 چوں در جودش باثر باز شد
 طوبی حکمت شمر انداز کرد
 مصحف معنی بکشود از جمال
 بانگ عروسان عدم زاد کرد
 زیور صورت بکفت خاک لبست

دست گران آورد افسوس را
 بود برهنه عدم اندر عدم
 حلقه فروشی بچم زاد کرد
 تانازی از وی دل پشمرده را
 دلق الم را کفن دل نمود
 وز دل فسر یا نشان آورد
 بر اثر سینه مست از وی است
 ز فرمه آنرا کند آواز را
 جمل دانش بگداز آن آورد
 بایه آنرا مش حلقه لبست
 مرهم ناسور بتعلیم داد
 دست وجود همه بر بسته بود
 جنبش نبض عدم آغاز شد
 دست تاثر زخا باز کرد
 آیت تصویر بر آمد بفال
 شهر عدم را صنم آباد کرد
 آهوی معنیش بکفت لبست

کوشش اندیشه با فلک داد
 روزه شب از چشمه هفتاب
 ناز بدرگاه جوانی فشاند
 رنگ ز عذر نمود انفعال
 ناصیه لوح ادب نام کرد
 نور عمل داد بشمع صفا
 داد با وازه شراب نوید
 با ضمه را نامزد حسم کرد
 غرقه رمعی نه تکلم کشد
 دانه غصم در دل افکار کشد
 خنده بلب لبه که بردار نوش
 خون چمن بر ورق گل فشاند
 زمزمه غصم بدل تنگ داد
 حسن آرایش سودا نشان داد
 خلوت آراست بر دل از حجاب
 آینه داد بدست مجاز
 گفت بشیرین که بر افکن نقاب

ذوق تحسین بدل خاک داد
 چهره رنگی بسیف اب شست
 عجز بدر وازه ثنائی فشاند
 برق اندازد برید اعتدال
 بوس زمین خود شل غلام کرد
 دود دل افشانده بر رویه دعا
 شست زخمیازه دانه امیند
 حوصله را صاف که عسلم کرد
 چشمه کوشش ز تبسم کشد
 تخم کرشمه بصرم زار کشد
 گریه بدل ریخت که بر چس خروش
 آب گل از نغمه بلب لب چکاند
 چاشنی نغمه با هنگ داد
 عشق بهجاری دانه نشان داد
 کای ز درون رانده درون تر شتاب
 کای ز درون مانده به بین عکس از
 سایه حسن بهن ساز آفتاب

پنجه ز فرهاد بیل زیر شک
 چشمه شوق از دل مجنون کشد
 راند بصره بر آس جوشش که رود
 دامن یوسف بیاں زد که خیز
 بنیش یعقوب ز حرمان بشوی
 نور و آرائش هر سر محفل
 غیرت حسش چو بچش آورد
 دیده یعقوب بشود ز نور
 تیشه زند بر سر فرهاد دست
 هر که الم دوست بر و بکشد
 عقل بهم برزده کیس خاکست
 سینه بغم داده که ایس گنج تست
 چشمه جودیت په مولی است ایس
 زین متفرق شده شسته غبار
 اگر چه درین باغ پریشان شر
 صاحب بستان ز تلون جدت
 از چه درین باغچه چند و چون

کوز گهر می طلبد آب در نیک
 سینه او هودج لیسے نمود
 صید محبازی بگو زبان کرد
 آنچه گرفتگی بر لیسان بریز
 گودش از ما بتو آورده روی
 می شکید که نکاو و دله
 دست تماشائی یوسف برد
 تا شود از دیدن به گمان دور
 کز الم غیسر پذیرد شکست
 و آنکه نروید ز الم بدرود
 چشمه خون کرده عطا گیر دل
 عشق بمل داده که ایس رنج تست
 عین وجودت چه معنیست ایس
 زره و شنی گو که نماید شمار
 بو قلمون رنگ در برگ و بر
 ایس همه در بند دورنگی جبر است
 خار و گل از یک شجر آید برون

بهر چه در مشغله گاه شهود
 مه ز چه آغشته بنقص و کمال
 از چه دل حسرت دیدار نوش
 که رودش بر اثر سیمه دست
 بهر چه هر دل که برانگیخته
 کرده ز یک چشمه تراوش گرن
 گاه لب از نوحه کند خوں چکا
 گاه شود حبس لوه گرا و طور ناز
 که دهد از مستی وحدت سرور
 حکمت این رنگ ز پیاپی لغز
 شاهد حالت که این رنگ و بو
 باغ و س آلوده نیز نگ نه
 برگ تلون میاں هیچ نیست
 باغ وصالش که متنا کند
 آذر و ش این راه نشانی ندید
 و هم در آمد که نشیند بزیں
 سرکش دیده ما اعمی است

نور بیک جامه دروست و رود
 که ز چه بدر آید و گاه بی هلال
 گاه شود مست و گاه آید بهوش
 که کندش نغمه نا تو سست
 از غم و شادی بهم آمیخته
 باو میخ و نفس و آسین
 که در نیم گل شادی فشان
 بیدلی آگیزد و عجز و نیا
 شاهی آموزد و ناز و خور
 کاید از و بوک به شتم بهخز
 در چین ماست نه در باغ او
 در چمنش آب نه و رنگ نه
 فصل بهارست خزان هیچ نیست
 دیده که دارد که تماشا کند
 سایه دستی و عنای نه ندید
 تیره شدش دیده تا بو دین
 دیده هان در طلب سلمی است

<p>رو بجرم داشت ولی دریافت چهره نگویم که نقابش کم است و ده که نزد بر ترازین کس علم گو علم از هستی بر تر زند نقش و نگار نیست بخون جگر هم بدر و نغمت دیدار جوست و دیده ولی صورت آئینه دا باده باندازه نه و جام نیست حسن و تماشا و تماشا است شعله بوشم بچشم سبیل نغمه توجیه زن باغ اوست</p>	<p>عقل که در وادی برهان نشناخت رهبر ما راه صوابش کم است پائے طلب سود در اول قدم دست کس حلقه بریں در زند معرفتش زینت بیرون در طفل محبت که حرم زاد اوست حسن که ویرا بود آینه دا حوصله وصل و لارام نیست ما که و انداز ده دیدار دوست و کند از راه عتابم ذلیل عری اگر بلبل اگر گز اغ اوست</p>
چو رویت دیدم و خورم از آن	
<p>که از صبا کند خالی بیوے تو گفتی بیتون اودید در خواب بشکلیف آیشش امید فرما و که عزم راه در طبعش کند تیز</p>	<p>بسر و سبکیه ز در بر طن جوے در افتاد از جمالش عکس در آب هوایه بیتونش در سرافتاد یکه ساغر ز ساقی خواست لبریز</p>

<p>ولی یادش ز انسان برافروخت خیال بیتوش مختصر شد گهش ز انسان گزیدی بیم طناز گهی شوقش چنان میکرد بے باک چنان اندیشه از بے خافش خست گرفتی جام دلخسته ایستادی یستاراں نشاط از سر نهادند که این اندیشه آیا از چه رود داد صبا گسار بر رویش وزیدست نوائے کرده است از مرنگی گوش چنین هر کس در نابوده می سفت که ناگه بانگ تو سن زدنگاهش بتوسن جبت و توسن قطره زن شد</p>	<p>که ساغر در میان دست و لب خست هزار اندیشه در هم جلوه گر شد که بازش داشتی عفت ز پرتو که عفت زهر دانستی نه تریاک که از شوق لبش پیاپی بکدخت نه آشامیدی می نه باز دادی بروے دل در حیرت کشادند چه رفت آخر که اندوه از طرب داد دماغش بے ناممزم گزیدست نیا شامیده جامش می برد هوش بزیرپشم با همسایه می گفت دوانیدند آهواک بر آهش چمن گلخن شد و توسن چمن شد</p>
---	---

دل من وی او در خط او دید

<p>بنام رازدار مست و ستور تباہ اندیشه ساز عیب جو یار</p>	<p>عمل پیایه مشتی خاک مغرور هپی مخمزی ده نابود گویار</p>
--	--

روان بخشیده خواو آدم
 چو صلح اندیش خواهد دشمنان را
 چو خواهد دوستان اگر مپرخاش
 بلیج بلج شاه این نقش بست
 با هو می نماید ناخن شیر
 نه زان جوشم که تهمت کرد دشمن
 سخن در سادہ لویه های شاهست
 خوشایاری که دل آئینه دوست
 و اگر سجد ادب را حبا که ازد
 مزین طعنم که رفتی پیش فلان
 ز رفتم تا ز طعن آشفته باشم
 نه آن کیم که اندیشم ز شهباز
 کس که هر نفس جانی کشد پیش
 گر آرزو آغوش من منسوب نباشد
 چو بزم خسته که غم بلک است
 میحسانا تو ابد لب کشته دل
 گلو می تشنه تر کردن نه عیب است

عیان سازنده بهتان مریم
 کلید دل کند کذب زبان را
 نمایم صدق از تهمت فاش
 که شنه طرف کله را بر شکست است
 زبانش می برد ناموس شمشیر
 زبان بنهاد بر گل خار و سوسن
 و گرنه خار ره بر من گیا هست
 نسجد کس بقول دشمن و دوست
 بکس ننویسد آن عیبی که دارد
 که نامم از صفایان و شکر باد
 و اگر کو هست که رفتم رفته باشم
 نه آن مرغم که بنشینم ز پرواز
 نه بر من برخیا لم کش ز اندیش
 چرا که دره گلگون نباشد
 مروت را نپرسم کس چه خاک است
 زینید ریش انا سوز بودن
 تو دانی کین جانے شک ریپ است

چہ میگویم نہ ہنگام دور ہویت
 نہ شہ کا ذب نہ شیریں بیدوں و
 لبم زاز و بریں تہمت نچند
 کسے را کز لب ایں افسانہ را دست
 پس از ایں نقہائے نوش پرورد
 بشاہی کش وفا تعوید باز دست
 بنوش طعنہ زن یعنی لب شاہ
 بملکتو بی کہ نازا و را ادب کرد
 بنازی کز عتاب شاہ کم نیست
 بخوئے من کہ دانی فتنہ کیشش
 باہوئے کہ جنبش بام قصرست
 بشیری کز ہوسس دام آہوت
 بیا قوتی کہ جانداروئے شاہست
 باں آہو کہ عفت ہست ششکش
 بناموسی کہ بر شیریں بال است
 بنشی کش سخن با آفتاب است
 بتثنیئے کہ با من ہم شہرت

نہ جائے طنز جائے رست گویت
 خدا داد کہ بہت ایں تہمت تو
 کہ دشمن تہمتے دیگر نہ بندد
 جزائے لب دہد دندان و دامت
 نوازن شہر خشم انگیز سو گند
 بدرویشی کہ شاہش ہمتراز دست
 بجوش حسن من یعنی تب ماہ
 بمضمونے کز و ناموس تب کرد
 بحکمی کش علامت در عدم نیست
 بعہد من کہ خوانی عہد خویشش
 بیا نوئے کہ شاہ آشوب عصرت
 بشہ بازی کہ دست آموز تہہست
 بہاروتی کہ ز کس دانش چاہست
 باں کوثر کہ تہمت کرد خشکش
 بطاوسی کہ پایش شک بال است
 بقاوسی کہ یک نامش نقابست
 باندوست کہ از من در بہشت است

بگیسوی که دانی چند تار است
 بحین من که شهر آشنائی است
 بجای من که بی خسر و نگوشت
 بوصل من که محتاج سرخ است
 بآب دیده فسر باد و موج ر
 بحر و نی که یادش عید است
 به پیوندی که با جاں در میانست
 به بتانی که سنگ ر اچلج است
 که تا مالید فسر باد آستین را
 نه گلگون از شرف بر خویش بالید
 همانا نسبت با آن غم اندیش
 اگر باشاهم این نسبت نبودی
 هماغه چوں تو باید بال کستر
 سحابی چوں تو باید سایه انداز
 بے بسیار با هم هر مانند
 نباشد از ره هم خوش دل بوی
 و گر یاد آورند از دست و آغوش

بترگلای که بینی در چپ کار است
 بعشق من که صیدش دستاکیست
 بجشم هر که بی من غرق خوشت
 بیا و من که محبوب دماغ است
 بدین روی چشم که کین دور
 بحر و می که گرمیر و شهید است
 بسوگندی که بادل بر زبانست
 باغوشی که عشرتگاه صلح است
 ندیده پشت گالوں روی زیا
 نه گوش بیکی فسر باد بالید
 قیاسی کرده شه بانست خوش
 کجا بر من در تهمت کشودی
 که در طلش در آرد چوں من سر
 که طاووسی چو من آید پیروز
 که آمیزش هم لائق ندانند
 مانند دوستی را آبروی
 باید کرد شرم اول فراموش

<p>ز ناموسم کبف چندین مثال است چنان تهمت کز آن خطل شود قند و لے شاهان دلی طناز دارند چو رسم شه بود چو ر که دیدیم چو طے شر نامه ر و از گفتگو تافت بجهده کین غار اعداں غلط باز که در سوگند داد صدق داد غلط گویم کجا لب ی کشودم</p>	<p>که با فرات این نسبت حلال است کجا باور کند شاه خدایند که با مستوق میل ناز دارند کشید بن عیب کس نبود کشیدیم به پیش نامه بر افکند در وفات کجا بودم که باشه گویم این راز نه بر نگلوں بتوسن زین نهاد دست کج بازیش صدری نمودم</p>
<p>بنام آنکه بار دل گراں کرد دعای کاغذ در سینه افروش هر آن مطلب که در عالم نگنجید لب ما را دعای شر در آموخت چو باز آمد ز توحید خداوند که گوش شاه با پیغام ماباد صلح کار با دشمن نازشاهی</p>	<p>دعای محرم را ز نهان کرد بیک جنبش بر دواز سینه تا عرش بیک لفظ دعا گنجاند و بخشید بحیب هر دعا صدمه عا و فحش دعای ابا القاسم ضرر داد پیوند لبش آماده الزام ماباد مبادش خار خار عذر خواهی</p>

نگر گز چشم شاه در چیست پیدا

نگون باد آن قیج کز زهر پریاخت
 مبادا نادم از اندیشه حسام
 و بستنش تپی باد از بد اندیش
 پیامش خواشش ویدار بادا
 دور و زده دوریش دایم مبادا
 گمیداد آتش نازش بهر حسام
 شکار آموزش در آب و گل باد
 لبش خامش مبادا از جوابم
 شبش محتاج شمع مبادا
 گل آزار کم چینه ادا از عشق
 دلش خوش باد تا بی نانشیند
 اگر داند ز ما بر تافتن روئے
 ندیم بزم گاهش ر مز گو باد
 شبستانش مبادا بے چراغ
 تنبایش بن کامی میباد
 مینا و آفت دندان لب او
 اگر باد و ما خوش نیست باری

فراموشش مبادا آنها که پر خست
 جوابی رود وادش وقت الزام
 میاموزاد بد عهدی خبر از خویش
 رسوش را برین در بار بادا
 نگاهش پیش ازین صایم مبادا
 مبادا صید او را رخنه در دام
 همه صیدش چو شیرین سوده دل باد
 دل شوقش گیرد از نفتابم
 شراب طاقش نارس مبادا
 همه آسودگی بنیاد از عشق
 شکر را باد تا تخم نبسیند
 بلغزادش قدم دیگر درین کوئے
 رموزش جمله بد عهدی او باد
 مبادا کم خیالش از دوا غم
 ز خوسه ناز کانش دل گیرد
 مبادا کامران هم مطلب او
 دلش خالی مبادا از در دیاری

<p>ز شیریں گریه بد جان اخرد دل بد اندیشش اسیریش ماباد فراموش باد ذوق دل شکستن دعائے ماکه شهید سے زهر ناکست صلاح خویش در تلخی مدانا چو این مکتوب سرور کم بر آرا که راز ما بکتوب سناش انیت</p>	<p>کم از شیریں مباداں کش برد دل نگو خوش اشتی صلاح اندیش ماباد گو ارا باد عهد تازه بستن قبولش باد اگر چه قهر ناک است ز شیریں تلخ گوئی مگذرانا بد پیش نام بر افکند و بر خاست برو بیچینام ما غیر از دعائیت</p>
--	---

بت اینجا منظم عشق است و وحدت

<p>کعبه کفر آزمائی دانش آهنگ یک گفتش ازین هیکل تراشے که استایں متاع رایگان بجفتا آنکه محتاج جسم بنمودش چراغ سومات است آتش طور بگفت این گفتگو سے زیر کاست ز سه نادان ابله کاں تو باشی بجفتا نی ندانی حنظل از قند</p>	<p>صنم بر می تراشید از یک سنگ عجب دارم اگر نادم نباشی که بروی کج فرصت می فشانی صفائی کجبه می بخشد سجودش بود زوشش جبهت را نور در نور نشانهای خداوند جهانست خداوند جهان بر می تراشی تسلی می تراشم نی حسد او ند</p>
--	---

عجب در دیت بے آرام بودن دو اسے در بے آرامی است این چون تو اتم بدست آورد آلی حقیقت را چو هست این جنس در کا بلے فرما دهم زین ششیره لافد	بدان باید دو اسے از نمودن انیس خلوت ناکامی است این نمایم تشنه را که که سهرانی مجازش خود چسپر اینود خریدار که کو سپه دارد و مومی شگافد
---	---

بین عالم بهم در هم سر رشته

گرامی چهره پر داز معانی که چون سینه زان فرما غم اندیش جہاں عار از نگارستان چنین کرد چنان طوفانی افتاد اندرین فرش که باورد داشت با آن ناز و تکیس بش گفتند نزدیکان درگاه مراد هر دو گوشت ره نشین باد شنیدستم که راز از زبانها چنین گویند کاذب رنگ خارا که بروی تهمت آمد تهمین شیری	چنین بر آستین زد نقش بانی بلوح سنگ زد نقش دل خویش فلک صد نوبت آهنگ می کرد که نیز موج شهرت سینہ بر عرش که بر تابد جہاں حسن و شیریں که تاج عرش باد اسایه شاه ہلاک و شمت در آستین باد که ناگفتن بشه دار دزیا نها چنان بچکاشت فرما دامن لارا ندارم غم گرش ناید تجیس
---	--

چنان بنگاشتن بر وجه و خواه
چو بشنید سخن گشت از زبان
بگفت آن که دماغ جهل زاید
شوند از دست چو سر خوش برده نوا
نه می خوار از شراب افکن خوابت
نکو بنگاشتن که صنعت است
که آن صورت که او سازد پیش
بهر لوحش که بنگار و بنقار
نه زان خوشتر قلم نقش بر آرد
گر آن صورت شکر بر لوح انکار
چو دکان چهره گر صدره کشاید
خیال او گهی که من رمید است
اگر فریاد اگر مانع نگارد
ولی باید کشیدن من خست از پوست
ز عشق از بهر و در بودی و غیرت
و گر بستی بحکم صنعت خویش
چو بر کن بخت بد فیروز گرد

که از آینه مستغنی شد آن ماه
ز بانش برق شد گفتار شیر
بدین بهر و گنجی تراشی بخاید
کنند او صاف می نی می فروشان
شراب انداوست سستی از شرابست
اگر تمثال شیر نیست نیکوست
به بیند مرغی نقتلید پیش
شود آنی بصدد جانفش خریدار
نه زشت آید گرش دشمن نگارد
نگار و هم خودش کرد و پرستار
که آید زشت تر نیست کو ترا
غیوری همچو من رشتش ندیدست
مثال اوست حسن خویش دارد
کس که پرده بیرون آورد و دست
بنی نقش او بر لوح شهرت
فروختی نقابی هم فراپیش
همز منیش چسب آموزد کرد

ز عشق از طینت او دشتی رنگ چہ می گویم مثال او کدہست چنان شیر فگنی ہم شوخ و خنک کجا مثال او ماند ز رفتار مثالی گر شبیہ او کشیدی کے کا نما مثال او کند نام	بدل بقی مثال او نہ رنگ بر آں باز بچہ ایں تہمت حرمت مثالش کے بماند خشک برنگ کجا خورشید گرد و نقش دیوار پرو بالش ز شوخی برد میدی زبان سر او دواع الویت گام
--	---

علم او مرگ شک جان لقیں

آدم چوں دو استفیق و لقیض چرب انگیز دار و کس در مشت در برص و در شورش اندازد می کنم عیب شاعران گدا تا بگویند طبیب بدنامی مور و عیب اگر چه مشرک است من چو سر جوش خم بر آید صفا مرحبا سنج و جبذہ پر و از ہمہ دست آشتا چو طائر رام ہمہ نساہ قبیلہ آرز	صحت آموز دوستان دلیض کان شفا بخش تلخ و تیز و دست بر صش ریش کردہ بسازد می نہم بر زبان صوت و صدا شاید از طبع شان رو د خائے من نہ زان جمعہ این جا شکست دین فرومایگان حلیہ ہلان ویحک کارائے و خوش لہ ساز ہمہ عہدی طلب چو کودک خام بدعت آموز عالمان نیاز
---	--

همه انشا طراز نامه طعن
 همه حجاج کعبه امید
 همه در نشاء متناکم
 همه از بچش طبع در تاب
 چوں سیولی همه بزمینده
 در دوش فتح کشان وجود
 همچو کفش عصا فعال شین
 معدن خشکی دماغ کله
 اتمت آلود عشق محبوبان
 چند معمر باک اندیشه
 که نه فرش بساط و عده جود
 در ره و عده کرد خورده بیم
 منتشر کرده رفعاکے نیاز
 طبع بے قید شاں فجور ستاں
 زاده این چنین فساد آباد
 خانه زادی که در خراب است
 دفتری کرده از فسانه سیاه

زائران مزار حاتم و معن
 خار و امان قاصد این نوید
 کرده انگور آرزو در خم
 لیک در سایه امید بخواب
 پائے تا سر چو دام گیرنده
 کرد و امن نشان قاصد جود
 دشمن مردان جسد رگزیں
 بذله گوئی مدد رسان صله
 قصه خوان کرشمه خواب
 شوم ساز هملکے اندیشه
 لقمه دیر مضام عده جود
 همچو تر سنده در مصاف غنیم
 کس ندیده گداود دست انداز
 چون عذب خانه چرخ کشاں
 پدراوشش که دارد یاد
 پیشش یا فتن کراماتست
 تجلیت افزای تر زیج گناه

این چو دیوان حضرت آخوند
 ابلهان در ره شمال و صبا
 منتخج جوید آن بصدقت
 خوش بترتیب زاد با اصف
 همه سرزند با زهم زاده
 سادگان از تپان چنین و طرا
 سادگان بعشق نه لائق
 سخت اگر هست غم ز رشتی نیست
 حسن منکوحه جز وزینت اوست
 تهمتیش آنکه نیستش عصمت
 غلط است این بی بکارت زاد
 بس که بودند زار و خسته جگر
 و آنکه در زندگی قدم افشود
 لایق هم آوازگان باغ سخن
 شکوه کنسید کین چه جفاست
 گریه بلبل درین چمن باشد
 تو هم از بلبلان این باغ

که از ویادگار خوا بد ماند
 بهر دیوان افصح الفصح
 ندید این ز غایت طننت
 جمله سرزند با رشید و خلف
 یک دلی تو خط و دو گرساده
 کرده در یوزه که شمشه ناز
 حسنشان هیچ نه و صد عاشق
 حسن داماد هم بهشتی نیست
 اصل پاکیزگی و عصمت اوست
 به که داماد نشود تهمت
 کرده تفتیش این سخن داماد
 مرده زادند کسب از مادر
 زاد و تلخی گریست و آنکه مرد
 از دم خشک شد و باغ سخن
 بلبل و طعن بلبل این چه نواست
 کوش گل خالی از سخن باشد
 بر دل خود منہ چنمین داغ

تا بگویم که شکوته آن خلط است
روئے این نغمه با نغمه زن است
بلبل و قمری و چکا و ک و زاع
هر یکی را بحد خود نفیست
بلبل آراکش گلستان است
داغ کردم بتازه سینه داغ
زین زغن سیرتان زغن سرشت
طون ایشان در آستان عطا
گریه فسترد در گلو دارند
چون طمع را کنند گرم نبرد
بس که یازند پنجه ابرام
طمع پرز حبس بریل کنند
حرز برجیس و لهجه ناهید
همه در آستین گذاشته اند
تا که مذموم خواهد از احرار
حد از نفس این ستم کیشان
نکنم مدح و اگر کنم الما

نغمه بلبلان نه زمین منط است
نغمه زن صد قبیله در چین است
زغن ساری و تذر و کلاخ
بلبل اندر میان یگانه کیست
زغن داند که این چه دستانست
برفشانم کنون شک برداغ
زشت نامید بلبلان بهشت
سیرایشان در آستین سخا
قلزم از قطره آرزو دارند
در بساط کرم نمساند کرد
شاخ شاخت آستین کرم
اخذ بیت الله از خلیل کنند
مار ضحاک و ازه جمشید
گوش بر حکم نفس داشته اند
یا که مدد و ح سازد از اشعار
اول از من که نیستم در ایشان
همه تصدیق زبده الحکما

<p>در دمی اگر گنم مستوح</p>	<p>بکنایت بدشمن مدوح</p>
<p>نام مسدوح قافیه مدح است مدح گویم حکیم ابوالفتح است</p>	<p>نام مسدوح قافیه مدح است مدح گویم حکیم ابوالفتح است</p>
<p>من که مدد مدح بوده مدح کرم هر که را شمه درین سخن است در تجا اهل کسند و که که ام نه تیغیش زبانش کسند پاره</p>	<p>دین عجب کین زبانش عزیز تر نام مدد مدح من دلیل نیست جوش خوشش زبانش کسند در کام گویش کلمه خود خوشواره</p>
<p>نام مسدوح قافیه مدح است مدح گویم حکیم ابوالفتح است</p>	<p>نام مسدوح قافیه مدح است مدح گویم حکیم ابوالفتح است</p>
<p>دوش در فیض خانه عسری ملکی در رسید و گفت ای مست گوهری سفته خواهم از لب تو بعد توحید ایزد و صلوات نام مسدوح خود گو که بزر بس گنم نقل از ازاں پست دعا</p>	<p>مست بودم ز جام مدح گری که بدانی ورق ز خامه و دست که بود سفتنی بشقرب تو جای سمیت مانده در دعوت بنویسم بذیل این دفتر گفتش کلمه محیط فهم و ذکا</p>
<p>نام مسدوح قافیه مدح است مدح گویم حکیم ابوالفتح است</p>	<p>نام مسدوح قافیه مدح است مدح گویم حکیم ابوالفتح است</p>

<p>مرح جسز وے نکردم و بکنم در بدح کنس دهن فرمان مرح آنکس چنان کنم بنفاق در حیرت بوهم باز کنم مرح چوں نماید فاش</p>	<p>گر چه گیرد عداوت بکنم همه اوصاف او دهم بزبان که ازاں مرح مشتبہ صدق صله گوید من امتیاز کنم نام بے بستی و آں کو باش</p>
<p>نام مرح قافیہ مرح است مرح گوید حکیم ابو الفتح است</p>	
<p>چند اندیشه را دهم تصدیق دل اندیشه خوش کند سختم بگریز از کجاست م محتاج</p>	<p>بهر لب و کتاد امی ترجیع تا که یر مناسبه بزنم می نمایاں بود ز جسم زجاج</p>
<p>نام مرح قافیہ مرح است مرح گوید حکیم ابو الفتح است</p>	
<p>دار و کس از تنگ گرامی تر مضطرب آفتاب مطیع شوق حکمت افروز معرفت پرواز شهر بند علوم جالینوس صله در آستین مرده آرز</p>	<p>تاجدار می ز تاج نامی تر گریه در آستین نشاء ذوق مسنی اندوز و اصطلاح انداز ده نشین ولایت ناموس گلک اندیش کاہلی ساز</p>

چون ز جاکیم گاه هر بود
 حکم اقبال چرخ وزیب زمین
 لطف او کا در کلیم سیاه
 تاج امید سایه قلش
 خوشه چیش بکشته رحمت
 نهیش ار افکند در آتش عود
 گر بنگس قدم نهاده شود
 سالی پیش آن حلاصه بود
 بس که شمرده اش نه دشت
 عرفی از نغمه کیفس باز آئی
 گویدت بلبا بس این دستان
 بیت سر بند یار قافیه نیست
 و چه دستان دل نواز است این
 لے نه چهل تو منقذ قافیه پوست
 دال با تا بحر جت قریب
 و آنکه در علم قافیه مثل است
 چند بیستی ادا کنم زیر دست

چون دعا پائے مرد هر مقصود
 علم او مرگ شک و جان یقین
 عفو او رخنه بند عذر گناه
 کفن فقر خلعت گرمش
 کرده غزل فشرشته رحمت
 بر خیسر ز روی نه بود نه دود
 در و سیه آتش بدل بیا د شود
 با نامل شمار و از مقصود
 همه برد عا نه سد احتش
 گوش کن طعن زاع و لب بکشا
 گوش گلزار را مزن سوا
 و ج و فتح آن که کرده قافیه است
 چه وقوف و چه اقیار است این
 قرب مخرج هم از زواید است
 قافیه گر شود نیست غریب
 جز و سهوش گو که در غلبت
 که کند شعر گر سبند پرست

شعر بروی زبان دراز کند	هر که بر عسری اعتراض کند
نوش معنی بکام او زهر است	آنکه مفتون قافیه و بحر است
نه که آنرا تو اسیر و عبث	
هنر شاعر این نباشد و بس	

مثنویات باطنی

الحمد لله والمنة
کتاب الایاب هم و فیه مثنویات عربی که الی الآن
در خط هندوستان بے نشان بود. از بعض کتب خانه قدیم
گرویده -

باستقامت خادوم الطلیبه
حقیر محمد ابراهیم کتب فروش در مطبع جاگیر نیکو واقع بمبئی
علیه طبع پوشید

تحریر و تصحیف در الاخری سال ۱۲۴۰

CALL No. { ۸۹۱۵۵۱۴۵ ACC. No. ۱۳۶۳۹
۲۲۸
 AUTHOR عُرفی
 TITLE متوی عرفی

Class No. ۸۹۱۵۵۱۴۵ Acc. No. ۱۳۶۳۹
 Book No. ۲۲۸
 Author عُرفی
 Title متوی عرفی

Borrower's No.	Issue Date	Borrower's No.	Issue Date

THE TIME

MAULANA AZAD LIBRARY

ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Re. 1-00** per volume per day shall be charged for text-books and **10 Paise** per volume per day for general books kept over - due.

